

FÖRSVARSHÖGSKOLAN

<i>Författare</i> Örlnk Fredrik Norrby, 1.ubflj		<i>Kurs</i> ChP 03-05
<i>FHS handledare</i> Fil.dr. Kjell Engelbrekt, övlt Göran Grönberg		<i>Tel</i> 08-553 42 500
<i>Uppdragsgivare</i> FHS ISS	<i>Beteckning</i> 19 100:2027	

Makt inom teorier om internationella relationer

Det finns ett antal teorier som på ett eller annat sätt försöker förklara och strukturera de internationella relationerna som idag förekommer mellan stater, och mellan stater och andra organisationer. Syftet med denna uppsats har varit att analysera eventuella likheter, skillnader och motsägelser mellan tre teories syn på maktbegreppet inom internationella relationer. De teorier som har analyserats är Morgenthau politiska realism, Keohane och Nyes interdependent liberalism och Wendts konstruktivism.

Slutsatserna från analyserna visar att det finns skillnader mellan teoriernas uppfattning om vad som konstituerar makt, där den politiska realismen fokuserar på både materiella och immateriella faktorer och där konstruktivismen i sin tur menar att maktbasen främst utgörs av samhällets idéer och den kulturen som råder i samhället. Analysen har även visat att de tre teorierna ser det militära maktmedlet som centralt för en stat, när det är handlar om existentiella frågor som liv och död. Vidare anser samtliga teorier att det internationella system som nu råder, gynnar stora och mäktiga stater på bekostnad av små stater. En anledning till detta är den begränsade verkan som internationell rätt har på mäktiga aktörer.

En övergripande sammanfattning från uppsatsen är att det är svårt, och kanske ej ens lönt, att finna en teori som förklarar makt och dess funktioner inom internationella relationer, som alla kommer att acceptera. Men ett brett perspektiv på vad makt kan tänkas vara inom internationella relationer kan kanske underlätta tolkningen, och till viss del även hanteringen, av de konflikter som uppstår.

Bilaga 1: Abstract

Nyckelord: Makt, politisk realism, interdependent liberalism, komplex interdependens, konstruktivism, Morgenthau, Keohane, Nye, Wendt

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	2
2	PROBLEMFÖRMULERING	3
2.1	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	4
2.2	AVGRÄNSNINGAR	5
2.3	DEFINITIONER	5
2.4	UPPSATSENS METOD	6
3	DAHLS ENDIMENSIONELLA MAKTTEORI	7
4	ANALYS AV TEORIER INOM INTERNATIONELLA RELATIONER	7
4.1	POLITISK REALISM ENLIGT MORGENTHAU	8
4.1.1	ANALYS AV MORGENTHAUS POLITISKA REALISM.....	12
4.1.2	SLUTSATSER FRÅN ANALYSEN AV MORGENTHAUS POLITISKA REALISM	15
4.2	INTERDEPENDENT LIBERALISM, KEOHANE OCH NYE	16
4.2.1	ANALYS AV INTERDEPENDENT LIBERALISM	21
4.2.2	SLUTSATSER FRÅN ANALYSEN AV INTERDEPENDENT LIBERALISM	23
4.3	ALEXANDER WENDTS KONSTRUKTIVISM.....	24
4.3.1	ANALYS AV WENDTS KONSTRUKTIVISM.....	27
4.3.2	SLUTSATSER FRÅN ANALYSEN AV WENDTS KONSTRUKTIVISM.....	29
4.4	SAMMANFATTNING AV TEORIANALYSERNA.....	30
5	KOMPARATIV ANALYS AV TEORIERNAS LIKHETER, SKILLNADER OCH MOTSÄGELSER	30
5.1	VAD KONSTITUERAR MAKT INOM INTERNATIONELLA RELATIONER?.....	30
5.2	VEM HAR MAKT INOM INTERNATIONELLA RELATIONER?.....	32
5.3	VILKEN ÄR SYNEN PÅ VÅLDSUTÖVNING INOM INTERNATIONELLA RELATIONER?	34
5.4	VAD BEGRÄNSAR MAKTEN INOM INTERNATIONELLA RELATIONER?.....	35
5.5	SAMMANSTÄLLNING OCH SLUTSATSER UTIFRÅN DEN KOMPARATIVA ANALYSEN AV DE OLIKA TEORIerna	38
5.6	EN JÄMFÖRANDE DISKUSSION MELLAN ANALYSENS RESULTAT OCH DEN NUTIDA MAKTDISKUSSIONEN INOM INTERNATIONELLA RELATIONER	40
6	SAMMANFATTNING	41
6.1	REFLEKTION	42
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	43
	TRYCKTA KÄLLOR.....	43
	LITTERATUR	43
	TABELL 1, SAMMANSTÄLLNING ÖVER TEORIERNAS SKILLNADER, LIKHETER OCH MOTSÄGELSER	38
	BILAGA 1 - ABSTRACT	

Makt inom teorier om internationella relationer

1 Inledning

Makt som begrepp kan inledningsvis uppfattas som tydligt och självklart avseende dess innebörd, men då en djupare granskning sker av begreppet blir det desto diffusare. Det kan även ges en filosofisk tolkning såsom Joseph S. Nye gör då han skriver; "Power, like love, is easier to experience than to define or measure".¹ Att begreppet makt är komplext, samtidigt som det är centralt vid relationer mellan individer, grupper, organisationer och stater medför att olika uppfattningar om makt och hur makt skall och bör utövas, även kan påverka vilket handlingsalternativ som väljs i en given situation. Enligt maktteoretikern Robert Dahl kan makt inom samhällsvetenskapen definieras som:

At the most general level, power term in social science refer to subsets of relations among social units such that the behaviour of one or more units (the responsive units R) depend in some circumstances on the behaviour of other units (the controlling units C).²

Dahls generella definition av makt blir på svenska, att C får R att göra något som denna annars inte skulle ha gjort.³ Fenomenet makt är inget nytt i relationer mellan stater, och exempel på detta kan ges från antikens Grekland och från kejsar Napoleons tid. I en svensk översättning av Thukydides verk om de peloponnesiska krigen kan vi läsa att atenarna framförde följande som svar på ett inlägg från de meliska rådsherrarna:

I stället föreslår vi att ni tar sikte på vad som är möjligt att genomdriva, med beaktande av vad vi å båda sidor innerst tänker. Ni vet nämligen lika väl som vi att rätten – när vi talar om relationen människor emellan – kommer till tals först då bägge parter kan utöva lika starkt tvång, och att i annat fall de mäktigare tar för sig allt de kan medan de svagare blott har att finna sig i det.⁴

Citatet som har valts för att exemplifiera det tidiga 1800-talets Europa är från en översättning av en uppsats som skrevs 1806 av Friedrich von Gentz, som diskuterar maktbalansen mellan de parter som då dominerade den fragmenterade europeiska spelplanen. Friedrich von Gentz är en av dem som räknas till grundarna av begreppet *balance of power*,⁵ vilket fortfarande är centralt inom vissa teorier om internationella relationer. Följande citat är från inledningen ur Friedrich von Gentz verk:

...samtliga Europeiska Staternas närvarande politiska Ställning, så väl sins emellan som i deras enskilda förhållanden till hvaran, för at därigenom tydeligen förklara Politiska Jämvingten i allmänhet och alt hvad därmed gemenskap åger. Ändamålet var, at härmed ådalägga, huruledes Europas fordna Föderations-System, efter at hafva lyckeligen bibehållit sig ända til vår tid under flera slags Former, utan at til sina grunder lida af förändringar, numera genom missbruk och våld o ena sidan, samt vårdslöshet och svaghet å andra den andra, småningom

¹ Nye (2003), *Understanding International Conflicts*, s. 58.

² Dahl, *Power as the Control of Behaviour*, Lukes (1986), *Power*, s. 40.

³ Eriksson & Hettne (2001), *Makt och internationella relationer*, s. 25.

⁴ Thukydides (406 f.Kr.), *Kriget mellan Sparta och Athen II*, s. 56.

⁵ *Balance of power* (maktbalans) definieras som "a doctrine or an arrangement whereby the power of one state (or group of states) is checked by the countervailing power of other states", enligt Nye (2003), *Understanding International Conflicts*, s. 3.

blivit upplöst och rubbat, och sluteligen efter 1801 års olyckeliga Freder, förfallit til den grad, at numera en antingen en fullkomlig upplösning måste afvaktas i orkeslös undergifvenhet, eller ock utsigten til bättre tider vinnas genom kraftiga beslut och stora företag.⁶

Som synes behandlar båda citaten dels utövändet av makt mellan parter och dels att balansen i det internationella systemet påverkar handlingsalternativen. De moderna teorierna inom internationella relationer är ett drygt halvt sekel gamla. Under den tidsperioden har den bipolära världen mellan USA och Sovjetunionen som uppstod efter det andra världskriget, både utvecklats och kollapsat, vilket kan ha påverkat teoriernas perspektiv. Idag har den internationella spelplanen förändrats i och med Berlinmurens fall 1989 och den efterföljande upplösningen av Warszawa Pakten och Sovjetunionen. Förändringarna har påverkat nationalstaters utrikespolitik, och USA har nu en nästintill hegemonisk ställning.⁷

2 Problemformulering

Utvecklingen inom världspolitiken har för Sveriges del inneburit att det i nuläget inte existerar något konkret militärt hot mot vårt land. Säkerheten för vår samhällsstruktur är trots detta något som berör oss alla på ett eller annat sätt, och vår säkerhet skapas och tryggas nu genom åtgärder som ligger långt ifrån det egna territoriet. Säkerhetsbyggandet sker numera sällan som en enskild stat, utan organisationer som Förenta Nationerna, EU⁸, och NATO⁹ är på ett eller annat sätt ofta inblandade. Om EU:s nya konstitution antas av medlemsstaterna kommer CFSP¹⁰ att utvecklas än mer än tidigare, och flera medlemsstater inom EU driver även frågan om att ESDP¹¹ skall få mer substans, vilka båda två innebär att samarbetet med säkerhetsskapande åtgärder troligen kommer att öka.

Inför insättande av maktmedel för att hantera eller förebygga en konflikt, genomförs i det ideala scenariot en strategisk analys av den aktuella konfliktsituationen och de inblandade parterna, och vid denna analysprocess har militära officerare ofta en central roll. Faktorer som personlighet, utbildning, kultur och erfarenhet hos dem som genomför analysen påverkar arbetsprocessen med en strategisk analys. Den strategiska analysen utmynnar i optioner som presenteras för beslutsfattarna över hur de olika maktmedlen bör utnyttjas, för att utifrån det egna perspektivet bäst hantera situationen.

I och med utvecklingen mot ett insatt insatsförsvar kan de aktörer som Sverige kan förväntas möta vara av allt från reguljära militära styrkor, paramilitära

⁶ von Gentz (1806), *Inledning till en fragmentarisk Historia om Politiska Jämvigten i Europa*, första bladet efter titelsidan.

⁷ Eriksson & Hettne (2001), *Makt och internationella relationer*, s. 47.

⁸ EU är förkortning för Europeiska Unionen.

⁹ NATO är förkortning för North Atlantic Treaty Organisation.

¹⁰ CFSP står för Common Foreign and Security Policy, vilket är den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken inom EU.

¹¹ ESDP står för European Security and Defence Policy, vilket är EU säkerhets- och försvarspolitik.

grupperingar, rebellgrupper, klanledare till barnsoldater. Hos aktörerna är det troligen även skillnad i teknologinivå, kultur och religionsuppfattning jämfört med den som råder i vårt samhälle. Men det intressanta är, att oavsett vem en aktör är, eller vilket medel som denne utnyttjar, så finns det behov av en maktbas i någon form. Utifrån detta är det därför intressant att analysera hur teorier om internationella relationer betraktar maktbegreppet, då det ofta är utifrån dessa teorigrunder som det internationella systemet och de fenomen som där uppstår förklaras.

Om det mellan teorierna om internationella relationer finns skillnader i synen på vad makt utgörs av, torde en naturlig följd av detta vara att de olika perspektiven då även är intressanta för individer som sysslar med strategiska analyser. Olika perspektiv på maktbegreppet kan bidra till en ökad förståelse för andra parter, och även bidra till att höja kvaliteten i aktörsanalysen. Aktörers agerande kan utifrån detta kanske även förklaras med en högre sannolikhet än tidigare. Som stöd för detta argument återges följande citat av professor Robert Dahl, som har teoretiserat om makt inom internationella relationer:

The analysis of "power" is not a merely theoretical enterprise but a matter of greatest practicality. For how one acts in political life depends very heavily on one's beliefs about the nature, distribution, and practices of "power" in the political system one confronts. /---/¹² Nothing is more likely to lead to bad political strategies than to misunderstand "power", to misperceive "the power structure", for to be misled about "power" is to be misled about the prospects and means of stability, change and revolution.¹³

Ett vidgat perspektiv kanske kan resultera i att de strategiska optionerna som den strategiska analysen utmynnar i, även kanske uppnår en högre träffsäkerhet, om de är baserad på bättre kunskap och bedömningar än vad som annars kan vara fallet.

2.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att analysera skillnader, likheter och motsägelser i teorier om politisk realism, interdependent liberalism och konstruktivism, avseende makt vid internationella relationer.

Anpassat till syftet med denna uppsats är frågeställningarna som skall besvaras följande:

- Vad konstituerar makt inom internationella relationer?
- Vem har makt inom internationella relationer?
- Vilken är synen på våldsutövning inom internationella relationer?
- Vad begränsar makten inom internationella relationer?

¹² /---/ betyder att en hel mening eller att en längre bit text har strukits ur texten varifrån citatet kommer, enligt Melin, Moberg, Schött & Strand (1998), *Studentens Skrivhandbok*, s. 116.

¹³ Dahl (1970), *Modern Political Analysis*, s. 15.

Frågeställningarna formulerades efter det att de tre teorierna för denna uppsats hade studerats, och har alltså framtagits induktivt. Att det blev dessa frågeställningar som valdes, beror på att det var runt dem som det väcktes funderingar och tankar vid studiet av teorierna.

2.2 Avgränsningar

De olika företrädarna inom forskningen om internationella relationer har publicerat en mängd arbeten, och därför är det av dels utrymmesskäl och dels av tidsskäl tvunget att göra avgränsningar. Uppsatsens analys av de tre teoribildningarna utgår endast från innehållet i de tre nedan nämnda böckerna, och ej från vad respektive författare eventuellt har kommenterat, lagt till eller förändrat efter det att böckerna har publicerats.

Den politiska realismen avgränsas till Hans J. Morgenthau, och specifikt till hans verk med namnet "*Politics Among Nations*" som publicerades första gången 1948. Den version som används för analysen i detta arbete är den sjätte upplagan som är omarbetad av Kenneth W. Thompson, och som utgavs efter det att Morgenthau avlidit. Således kan det här alltså finnas en utveckling av Morgenthaus teori och tankar som han själv ej har läst.

Den andra teoribildningen som är vald för att studera hur teorier om internationella relationer ser på maktbegreppet återfinns i boken "*Power and Interdependence*", som är skriven av Robert Keohane och Joseph S. Nye. Deras teoribildning benämns i uppsatsen som interdependent liberalism. Uttrycket komplex interdependens används för att beskriva specifika förhållanden mellan aktörer, i enlighet med teorin om interdependent liberalism.¹⁴

Konstruktivismen som är ett modernt tillskott till teoribildningarna inom studiet av internationella relationer, avgränsas i denna uppsats till Alexander Wendts bok med titeln "*Social Theory of International Politics*". Wendts teoribildning benämns konstruktivism i denna uppsats.

Uppsatsen har inte som strävan att besvara vad makt egentligen är. Uppsatsens strävan är att analysera hur de utvalda teorierna behandlar begreppet makt. Som en följd av detta kommer jag inte att definiera maktbegreppet, men eventuella olikheter i maktbegreppets definition mellan de olika teorierna kommer att behandlas i analysen. Uppsatsen är utifrån frågeställningarna inte heller låst till att omfatta bara en aktörsnivå.

2.3 Definitioner

Det internationella systemet definieras som relationer mellan politiskt organiserade grupper av människor som tillhör ett visst distinkt territorium,

¹⁴ Keohane och Nyes teori benämns ofta komplex interdependens, men då detta egentligen är ett förhållande som uppstår mellan olika aktörer benämns teorin i denna uppsats som interdependent liberalism, i enlighet med Jackson, & Sørensen (1999), *Introduction to International Relations*, s. 49.

som inte styrs av någon högre auktoritet och som åtnjuter och utöver ett visst mått av oberoende gentemot varandra.

Internationella relationer definieras som relationer mellan stater, relationer mellan stater och internationella organisationer och som relationer mellan stater och andra intressegrupperingar, politiska partier och byråkratier. Detta gör att internationella relationer kan ses som ett brett och mångfacetterat område som studerar ett mer eller mindre ömsesidigt beroende mellan stater på det politiska, ekonomiska, diplomatiska och militära området. Definitionen täcker även in organisationer som FN, NATO och motsvarande organisationer.

2.4 Uppsatsens metod

Uppsatsen är teoretiskt inriktad och utgörs primärt av litteraturstudier av böcker skrivna av Morgenthau, Keohane och Nye samt Wendt. I uppsatsen är det författarnas och deras teoriers perspektiv på vad som utgör och påverkar maktens grundläggande element, och vem som har makt, som är det centrala. Detta innebär att det är vilka faktorer och fenomen som enligt de olika teorierna skapar, konstituerar och begränsar makt som skall studeras.

För att tydligare problematisera vad studiet av makt kan innebära och vilket perspektiv som har valts för denna uppsats, kommer en redogörelse över Robert Dahls endimensionella maktteori att ske innan analysen av teorierna påbörjas. Den endimensionella maktteorin och uppsatsens frågeställningar styr därefter perspektivet varifrån analysen av teorierna sker.

Uppsatsen består av två huvuddelar som skall besvara de fyra frågeställningarna. Den första delen av uppsatsen är deskriptiv samt systematiserande, och detta görs genom kvalitativa textanalyser av Morgenthaus politiska realism, Keohane och Nyes interdependenta liberalism samt Wendts konstruktivism.¹⁵ De kvalitativa analyserna är i detta skede fristående från varandra. För den kvalitativa analysen av de olika teorierna används Robert Dahls endimensionella syn på makt, om än mer implicit än explicit.¹⁶

När det andra analyssteget görs i uppsatsen kommer metoden att vara komparativ, och grunden för komparationen är uppsatsens fyra frågeställningar. Det är i detta andra analyssteg som eventuella likheter, skillnader och motsägelser mellan teorierna om möjligt skall identifieras. Som avslutning av analyserna förs en diskussion där uppsatsens resultat från analyserna och komparationen, återkopplas gentemot en modern bok om internationella relationer och dess tankar om makt inom internationella relationer. Den litteratur som utnyttjas för denna diskussion är ett kapitel ur ”*Handbook of International Relations*”, som är skrivet av David A. Baldwin.¹⁷

¹⁵ Kvalitativ textanalys innebär ”att genom studier av en text ta fram det väsentliga innehållet genom noggrann läsning av textens delar, helhet och den kontext vari den ingår”, enligt Esaiasson et. al. (2003), *Metodpraktikan*, s. 234.

¹⁶ Eriksson & Hetne (2001), *Makt och internationella relationer*, s. 25.

¹⁷ Baldwin, *Power and International Relations*, Carlsnaes, Risse & Simmons (2002), *Handbook of International Relations*, s. 177 ff.

Genomgående har induktiv metod använts för de kvalitativa textanalyserna och vid framtagandet av de fyra frågeställningarna som är centrala för uppsatsen.¹⁸ Motivet till att denna metod har tillämpats är att det är just vad som är skrivet i de utvalda böckerna som är centralt för uppsatsen, och ej vad de olika teoretikerna därefter har uttalat, justerat eller tillagt till verken.

Vidare skiljer sig de tre böckerna åt avseende grad av abstraktionsnivå. Detta gör att olika frågeställningar och synvinklar framkommer, beroende på vilken av böckerna som studeras ur ett maktteoretiskt perspektiv. Makt inom teorier om internationella relationer tenderar att vara en aning diffust, och kan tolkas samt uttryckas på flera sätt. Därför är det i uppsatsen naturligt att göra fristående analyser, där de tre verken därefter ställs mot varandra utan att ta stöd i externa analyser och teorier om makt inom internationella relationer.

3 Dahls endimensionella maktteori

Att analysera och problematisera runt makt är inte enkelt eller självklart enligt Dahl då makt innefattar alla mänskliga relationer, och beroende på hur dessa väljs och klassificeras så kommer olika perspektiv att erhållas på maktbegreppet. Detta gör även att det inte går, eller ens är fruktbart, att formulera en teori om makt med avsikt att täcka samtliga områden.¹⁹

Dahls endimensionella syn på makt innebär att en aktör dels kan inneha makt och dels kan utöva makt, och syftet med hans teoribildning är att man utifrån den skall kunna förklara och förutsäga resultat vid intressekonflikter. Dahl använder ett antal karaktärsdrag för att analysen av en intressekonflikt skall kunna förtydligas, och de viktigaste av dessa karaktärsdrag är; magnitud som innebär vilken kraft makten har, fördelningen av makten, maktens räckvidd mellan olika intresseområden, på vad och vilka inom ett intresseområde som makten har påverkan, kostnaden för att använda makten, politikernas skicklighet samt slutligen motivationen till att utnyttja makten.²⁰

Den viktiga distinktionen som Dahl gör är att det går att inneha makt utan att utöva makt.²¹ Vidare innebär även Dahls maktteori att individer som berörs av en intressekonflikt även fattar medvetna beslut utifrån situationen, och det är det som gör att den kallas för endimensionell.²²

4 Analys av teorier inom internationella relationer

Avsnitten om de olika teorierna kommer att inledas med en kondenserad översikt över varje teori, för att på så sätt ge läsaren en grundläggande bas.

¹⁸ Induktiv metod innebär att arbetet sker med startpunkt i empirin (som för denna uppsats är tre litterära verk av Morgenthau, Keohane & Nye och Wendt), enligt Esaiasson et. al. (2003), *Metodpraktikan*, s. 122.

¹⁹ Dahl, *Power as the Control of Behaviour*, Lukes (1986), *Power*, s. 40.

²⁰ Ibid. s. 41 ff.

²¹ Ibid. s. 51.

²² Eriksson & Hettne (2001), *Makt och internationella relationer*, s. 25.

Därefter fokuseras på hur maktbegreppet hanteras, och respektive teorier maktbegrepp analyseras direkt efter detta. Varje teoriavsnitt avslutas med slutsatser från analysen.

4.1 Politisk realism enligt Morgenthau

Den politiska realismen ser världen som ett resultat av inneboende krafter som är medfödda i den mänskliga naturen, och som ett resultat av detta måste människan arbeta med dessa krafter och inte mot dem för att kunna förbättra världen. Utifrån detta uppstår motstridiga intressen på naturlig väg, vilka kan leda till konflikter. Moraliska principer kan aldrig med säkerhet förstås, men de måste kontinuerligt bedömas då balansering av intressen sker och vid avgörandet av konflikter.²³ Den politiska realismen anser att det pluralistiska samhället består av kontroll och balansering av universella principer, där lärdom skall dras från historiska händelser mer än från abstrakta teorier. Politisk realism fokuserar mer på det mindre godartade än den absoluta godheten. Dessa övergripande ståndpunkter ger sex principer som grund för politisk realism.

Den första principen menar att politiken är styrd av objektiva regler med grund i den mänskliga naturen, och för att förändra samhället måste reglerna förstås. Den politiska realismen anser att det går att formulera rationella teorier utifrån samhällets regler, och tror även på möjligheten att det går att särskilja det helt objektiva och rationella från subjektiva bedömningar och önsketänkande. Morgenthau anser att den mänskliga naturen inte har förändrats sedan de klassiska filosoferna skrev sina verk i Kina, Indien och antikens Grekland.

Den andra principen i Morgenthaus politiska realism är central och innebär att intresset inom den internationella politiken definieras i termer av makt, enligt följande citat:

The main signpost that helps political realism to find its way through the landscape of international politics is the concept of interest defined in terms of power. This concept provides the link between reason trying to understand international politics and the facts to be understood.²⁴

Politikens område är även autonomt från andra områden såsom det ekonomiska, religiösa eller etiska när det gäller handlingsfär och förståelse, och detta gör att statsmän tänker och agerar i intressetermer definierade som makt. Enligt Morgenthau är det möjligt att dra slutsatser om hur en individ kommer att agera moraliskt utifrån bedömningen av en människas motiv, och att en människa reagerar med en likartad respons som tidigare använts om graden av mönsterigenkänning är hög. Morgenthau anser även att all utrikespolitik inte är rationell, objektiv eller fri från känslor.²⁵

Den tredje principen innebär att intresse är en objektiv kategori som gäller universellt, men att dess exakta mening kan förändras med tiden. Men

²³ Morgenthau (1948/1993), *Politics Among Nations*, s. 3.

²⁴ Ibid. s. 5.

²⁵ Ibid. s. 7 ff.

antagandet att intresset uttrycker sig i makt är opåverkat av tidens förändring. Intresse bestämmer politisk handling, men även politisk och kulturell miljö påverkar politiken. Detta gäller även för maktkonceptet, då maktens innehåll och dess nyttjande bestäms av den politiska och kulturella omgivningen.²⁶

I den fjärde principen skriver Morgenthau att den politiska realismen vidhåller att universella moraliska principer ej kan appliceras av stater i deras abstrakta formuleringar. En nationalstat får inte låta det egna moraliska ogillandet avseende en kränkning av någons friheter, komma i vägen för framgångsrik politisk handling.²⁷ Den politiska etiken bestämmer handlingen utifrån dess konsekvens, till skillnad från etik i abstrakt form som bestämmer handlingen utifrån överensstämmelsen med moraliska regler.

Enligt den femte principen accepterar den politiska realismen ej att en nations moral skall och kan gälla som ett moraliskt rättesnöre universellt. Alla nationer strävar efter att överföra sitt moraliska ideal till andra nationer. Att utgå från att nationer är subjekt för moraliska regler är en sak menar Morgenthau, men att göra gällande att någon med säkerhet vet vad som är gott respektive ont i internationella relationer är något helt annat.²⁸ Den sjätte principen menar att en politiker inte får låta andra områdets idéer vara överordnade den politiska sfären. En politiker bedömer alltid hur en viss politik och ett visst handlande kommer att påverka statens makt. Dock är politikern inte omedveten om existensen, relevansen, standards och principer från omgivande områden.²⁹

Efter dessa inledande stycken fokuseras nu specifikt på hur den politiska realismen ser på och behandlar begreppet makt, och för att tydliggöra detta används följande citat av Morgenthau:

International politics, like all politics, is a struggle for power. Whatever the ultimate aims of international politics, power is always the immediate aim. Statesmen and peoples may ultimately seek freedom, security, prosperity, or power itself. /---/ But whenever they strive to realize their goal by means of international politics, they do so by striving for power.³⁰

Den politiska realismens maktbegrepp innefattar inte kontroll över naturen, eller det artistiska mediet till vilket språk, tal, ljud och färger räknas. Inte heller avses kontroll över produktion eller konsumtion, eller individens självkontroll. För Morgenthau är makt en individs kontroll över en annans individs tankar eller handlingar. Politisk makt är en psykologisk reaktion mellan utövande och mottagande part, och makten drivs av tre källor, vilka är; förväntan på belöning, rädslan att hamna i underläge och respekten eller kärleken till människan och institutionerna.³¹ Definitionen förtydligas då Morgenthau skiljer på makt och påverkan, makt och styrka, användbar och icke användbar makt

²⁶ Morgenthau (1948/1993), *Politics Among Nations*, s. 11.

²⁷ Ibid. s. 12.

²⁸ Ibid. s. 13.

²⁹ Ibid. s. 14.

³⁰ Ibid. s. 29.

³¹ Ibid. s. 31.

samt legitim respektive icke legitim makt. Legitim makt är makt som kan försvaras moraliskt eller legalt.

Den politiska realismen gör distinktion mellan politisk makt och nyttjande av våldsmakt, vilket återges i följande citat:

Political power must be distinguished from force in the sense of the actual exercise of physical violence. The threat of physical violence in the form of police action, imprisonment, capital punishment, or war is an intrinsic element of politics. When violence becomes an actuality, it signifies the abdication of political power in favour of military or pseudo-military power.³²

Grunden för detta argumenterande är att den politiska makten är psykologiska relationer mellan parter. Om fysiska våldshandlingar används förloras den dimensionen, då det är den fysiskt starke som kommer att dominera enligt den politiska realismen.

De som utövar internationell politik är medvetna om att det ytterst handlar om att uppnå makt. För att exemplifiera att det är makt det handlar om på den internationella arenan, skriver Morgenthau att de flesta stater är motståndare till att ta livet av invånare inom det egna samhället, men under epitetet krig är inställningen att dödande kan vara nödvändigt för att staten ska nå eller bibehålla en viss maktposition.³³ Makt i form av prestige och social positionering är ett område som inte har uppmärksamats fullt ut anser Morgenthau. Prestigen är central då denna har en direkt påverkan på den andra partens tankar. Prestige kan ses som ett förtroendekapital, och därför är det en känslig avvägning för nationalstaten när den skall utnyttjas, då ett utnyttjande i fel eller ogynnsamt läge kan fördärva en uppbyggd position. Handlingar inom internationella relationer är kamp om maktpositioner, men handlingarna förklaras utifrån etiska, legala eller biologiska faktorer för att dölja ideologiska eller rationella förklaringar. Att ideologiska förklaringar måste döljas, förklarar Morgenthau med att om en nationalstat proklamerade att målet är maximal makt, skulle den sätta sig i en omöjlig position gentemot övriga stater.³⁴

Det finns några grundläggande element till en stats makt, varav några är stabila och några är under konstant förändring enligt den politiska realismen. Till de stabila hör statens geografi och resurser i form av naturtillgångar. Till de föränderliga hör statens industriella kapacitet och dessa tre måste stödjas av en militär beredskap för att vara verksamma element i nationell makt. Andra faktorer till makt är populationens storlek, kvaliteten på landets ledning, den nationella karaktären och nationens moral, där de två sistnämnda har stor påverkan på utrikespolitiken. Ett av de instabilaste elementen i en nations makt är just den nationella moralen anser Morgenthau, och med nationell moral avses här till vilken grad som en befolkning stödjer den politik som förs i fred eller krig.³⁵ Ytterligare en instabil faktor för nationens makt är dess

³² Morgenthau (1948/1993), *Politics Among Nations*, s. 31.

³³ Ibid. s. 37.

³⁴ Ibid. s. 101.

³⁵ Ibid. s. 149.

diplomatiska kvaliteter. Diplomatiska relationerna är hjärnan bakom den nationella makten, och makten kan genom ett skickligt handlande inom diplomatin bli större än vad som vore fallet baserat på enbart materiella resurser.³⁶ Diplomatin verkar som katalysator för de övriga faktorerna som bestämmer nationens maktposition.

Individer liksom nationalstater söker makt. En nation är inte empirisk och kan som sådan inte observeras, men det kan individerna som tillhör nationen. Nationalstaten är då en abstraktion av en mängd individer som har vissa karaktärer gemensamma, och politiker är agenter för staters individer.³⁷ Individens maktbegär har dragning åt den omoraliska hållet och samhällets regler och institutioner används för att kontrollera detta begär. Nationalstaternas strävan efter makt leder till ett jämviktsläge som benämns maktbalans. Maktbalansen är en stabiliserande faktor inom de internationella relationerna mellan suveräna stater menar Morgenthau.³⁸ Om balansen rubbas, kommer olika system att återställa dess jämviktsläge. Målet inom internationella relationer är jämvikt i systemet, och att bevara alla ingående element. Ett sätt att bibehålla jämviktsläget är att nationer med mindre makt bildar allianser i olika former.

Normativt är den starke likställd med den svage då en överlägsen aktör inte har moralisk eller legal rätt att göra vad den vill med sin makt, vilket normativt begränsar makten.³⁹ Det existerar en tvådelad relativism mellan moraliska begränsningar och utrikespolitik. En relativism beror på tidpunkten som en handling utförs, då viss moral råder under en period men ej under en annan tidsperiod. Den andra relativismen är kulturell, då en kultur mycket väl kan acceptera något som moraliskt försvarbart, som är helt förkastligt i en annan kultur. Internationell rätt har endast svag verkan, och detta gör att en stark aktör kan utnyttja sina maktmedel på bekostnad av svagare parter.⁴⁰

Idealt skall det på det internationella planet råda jämlikhet i maktfördelningen, men så är det inte då strukturerna i det internationella systemet är anpassade till supermakter som har obegränsade resurser till att förstöra världen.⁴¹ Några stater har minimal makt jämfört med en traditionell nationalstat, och dessa förhållanden ger upphov till ojämlikheter och okontrollerbara internationella relationer som gränsar till anarki. Stater reagerar mot detta faktum, och internationell terrorism är att se som en sådan reaktion. Reaktionerna kan inte förklaras eller berättigas utifrån de internationella relationernas traditionella koncept, institutioner eller procedurer enligt Morgenthau.⁴² Ett samhälle hotas från andra nationalstaters maktposition, och ej från enskilda individer vilket ibland är fallet då problem demoniseras till enskilda personer.⁴³

³⁶ Morgenthau (1948/1993), *Politics Among Nations*, s. 155.

³⁷ Ibid. s. 115.

³⁸ Ibid. s. 183.

³⁹ Ibid. s. 220.

⁴⁰ Ibid. s. 221.

⁴¹ Ibid. s. 25.

⁴² Ibid. s. 8.

⁴³ Ibid. s. 9.

I system med kollektiv säkerhet är säkerhetsproblem inte ett bekymmer endast för en individuell stat. Ett kollektivt säkerhetssystem måste förfoga över sådan makt och styrkor, att den aktör som genom en aggression vågar hota någon part, även kan besegras.⁴⁴ De medlemmar som till säkerhetssystemet ställer sina militära styrkor för förfogande, måste ha samma konceptuella grund för vilken säkerhet de vill försvara, och även vara beredda på att underordna sina individuella intressen och konflikter för att nå det övergripande goda målet, enligt den politiska realismen.

4.1.1 Analys av Morgenthau politiska realism

Enligt Morgenthau är världen ett resultat av krafter som finns inneboende i den mänskliga naturen, och människan skall inte arbeta mot dessa krafter.⁴⁵ Utifrån detta uppstår motstridiga intressen som kan leda till konflikter. Dessa inledande och övergripande satsar är, trots att de är relativt svagt specificerade, lätta och ta till sig och ger även en viss filosofisk grund att utgå från. Men i och med detta väljer Morgenthau även att se naturen som negativ, och vad ska i så fall samarbetsvilja och fred komma ifrån, om inte från naturen de också?

När Morgenthau skriver att pluralistiska samhällen består att kontroll och balansering av universella principer, är det inte helt specificerat vad som åsyftas, och hur de universella principerna har formats.⁴⁶ Delvis ges ett svar på detta då han skriver att lärdom skall dras utifrån historiska händelser mer än från abstrakta teorier. Men då kommer naturligt tanken om inte historien, och då även det som Morgenthau kallar för de universella principerna, är ett resultat av faktorerna arv och miljö. Faktorn arv bör i så fall skulle vara den faktor som är given utifrån naturen, och miljön då vara given från kulturen. Moralen och etiken är i sin tur ett resultat av den kultur som de olika individerna är fostrade i, och kan detta då göra att principerna verkligen kallas för universella?

Den politiska realismen menar även att samhällets regler gör att det går att formulera rationella teorier och principer, men intressant är att den politiska realismen här inte är strikt. Detta då Morgenthau menar att all utrikespolitik inte är rationell och objektiv, utan att den även kan vara emotionell och att individer reagerar med likartad respons som tidigare i liknande situationer, vilket belyses i följande citat:

It stands to reason that not all foreign policies have always followed so rational, objective, and unemotional a course. /---/ Man responds to social situations with repetitive patterns. The same situation, recognized in its identity with previous situations, evokes the same response. The mind as it were, holds in readiness a number of patterns appropriate for different solutions; it then requires only the identification of a particular case to apply to it the preformed pattern appropriate to it.⁴⁷

⁴⁴ Morgenthau (1948/1993), *Politics Among Nations*, s. 291.

⁴⁵ Ibid. s. 3.

⁴⁶ Ibid. s. 4.

⁴⁷ Ibid. s. 7.

Detta är intressant och ger minst två dimensioner, där den emotionella dimensionen mycket väl skulle kunna vara en idébaserad reaktion av vad som är rätt som och fel i en given situation. Den andra dimensionen är återigen en koppling till det naturligt givna. Ett djur som blir trängt använder en undermedveten och tidigare använd metod för att hantera situationer och reaktionen kan utifrån synes vara helt irrationell. Detta kan vara värt att betänka vid analys av reaktionsmönster inom internationella relationer.

Att den politiska realismen är formulerad under det kalla kriget märks när Morgenthau skriver om missförhållandet mellan teoretisk och praktisk fördelning av makt i det internationella systemet. Detta missförhållande, att två superstater som i detta fall var USA och Sovjetunionen dominerar och i hög grad gör som de själva, bidrar till att det under den högsta nivån gränsar till ett anarkiskt tillstånd.⁴⁸ Utifrån detta finns det i Morgenthaus politiska realism likheter med den endimensionella maktteorin, som har distributionen av makten som en faktor som påverkar maktanalysen. Att observera är att Morgenthau inte skriver att det är anarki mellan staterna, utan endast att det är i gränslandet eller i närheten av ett anarkiskt tillstånd.

Morgenthau menar att en teori inte kan beskyllas att vara obsolet bara för att den är gammal, men visst bör strukturella förändringar på den högsta nivån inom internationella relationer påverka teoribildningar. Framförallt då det som Morgenthau kallar för universella principer påverkas av just historiska händelser. Att muren i Berlin revs och att Sovjetunionen upphörde att existera är händelser inom de internationella relationerna. Samtidigt gör inte detta faktum att teorin på grund av detta är obsolet, då USA troligen kan betraktas som ännu mäktigare idag än tidigare i historien.

Intresse bestämmer politisk handling, men även den politiska miljön och kulturen påverkar utrikespolitiken menar Morgenthau.⁴⁹ Men avseende vad som format den politiska miljön och kulturen så är Morgenthau oprecis, för dessa båda torde ej kunna ses som exogent givna, utan istället formade av individerna i ett samhälle. Makt i form av intresse är centralt för politisk realism, men vad säger då politisk realism om i vad intresset består? Här finns det i Morgenthaus teori inte många ledtrådar, utan spektrumet kan tolkas brett och det kan kanske även vara Morgenthaus avsikt. Frågan blir då om intresset hos en individ är medfött, påverkas av kulturen, av individens utbildning eller om det styrs av personliga övertygelser?

Intressant i nedanstående citat är att Morgenthau uttrycker att sammanbindningen av nationalstater och intresse är en historisk produkt, och att nationalstaterna mycket väl kan ersättas av högre enheter som är bättre anpassade till den moderna miljön.

While the realist indeed believes that interest is the perennial standard by which political action must be judged and directed, the contemporary connection

⁴⁸ Morgenthau (1948/1993), *Politics Among Nations*, s. 8.

⁴⁹ Ibid. s. 11.

between interest and the nation state is a product of history, and is therefore bound to disappear in the course of history. Nothing in the realist position militates against the assumption that the present division of the political world into nation states will be replaced by larger units of a quite different character, more in keeping with the technical potentialities and the moral requirements of the contemporary world.⁵⁰

Jag finner att resonemanget har en tydlig koppling till att den politiska realismen saknar sanktionsfunktioner mot de nationalstater som ej följer uppställda regler för det internationella systemet.

Politiska realismen definierar intresse som makt och teorin ser den politiska sfären som skild från övriga sfärer. Men om statsmannens intresse har sin grund i någon av de andra sfärerna, och detta intresse tar sig uttryck genom politisk handling i de internationella relationerna, blir Morgenthau argumentation utifrån detta ett cirkelresonemang. Det går i så fall inte heller att definitivt säga vilken sfär som kausalt dominerar de andra, såsom Morgenthau skriver.

Politiska realismen definierar makt som en individs kontroll över en annan individs tankar och handlingar, och den politiska makten är en psykologisk reaktion mellan den utövande och den mottagande parten.⁵¹ Vidare skriver Morgenthau att internationell politik är en kamp om makt, och att makten är det yttersta syftet. Detta skall då ställas i relation med att Morgenthau menar att det inte går att fastställa vad de egentliga motiven för en handling inom internationella relationer är. Men enligt det tidigare skall maximerandet av makten alltid vara det yttersta syftet och då även det egentliga motivet. Som synes finns det här en inkonsekvens i om och vad som egentligen är en individs yttersta syfte och om det går att fastställa, och då även vad en stats syfte blir utifrån agentprincipen.

Morgenthau skriver att den militära makten är det viktigaste verktyget för en stats politiska makt. Men om den militära makten används i våldshandlingar har den politiska makten abdikerat till förmån för den militära makten.⁵² Här finns det alltså ett dualistiskt förhållande till att använda våldskomponenten i den militära makten. Detta då den är viktig och avgörande för staten, men å andra sidan underlägsen den politiska makten då den saknar den psykologiska relationen mellan parterna. Här hade det varit intressant med ett fördjupande resonemang från Morgenthau sida, för enligt mitt synsätt innebär våldsinslag påverkan även på det psykologiska planet, och ej bara brutalt rått våld utan några som helst känslor. Ytterligare en tolkning av detta ställningstagande från Morgenthau, är att han förespråkar andra maktmedel än det militära som ultimata lösningar på konflikter, och att militär makt endast skall utnyttjas då inga andra utvägar finns att tillgå. När våldshandlingar används är det den fysiskt starke som dominerar enligt Morgenthau. Vad som ligger i ordet att dominera är ej entydigt. Men om Morgenthau avser att den starke alltid vinner,

⁵⁰ Morgenthau (1948/1993), *Politics Among Nations*, s. 10.

⁵¹ Ibid. s. 31.

⁵² Ibid.

så vet vi idag att det finns ett flertal exempel från asymmetriska konflikter där den svagare parten till slut har varit den som har avgått med segern efter det att våldshandlingar har initierats.

Politisk realism menar att den internationella moralen numera innehåller fler begränsningar i att använda vapenmakt som medel för att lösa konflikter än tidigare. Moralen har en tids dimension och en kulturell dimension, där den kulturella dimensionen innebär att en kultur kan acceptera ett handlande, som inte skulle ha accepterats i en annan kultur.⁵³ Detta resonemang är intressant då tendensen numera är att nationer samarbetar mer och mer utrikespolitiskt. Hur gemensam är då vår kultur när beslut skall tas för om en eventuell våldsanvändning, och finns det utifrån detta även en naturlig gränsdragning avseende vilka aktörer som olika stater kan samarbeta med när det gäller just insättandet av det militära maktmedlet? Morgenthau behandlar detta delvis då han skriver att det vid kollektiv säkerhet gäller för enskilda stater att bortse från sina individuella intressen, till förmån för allas bästa. Men enligt detta kommer politikern då ej att sträva efter maximal makt, i och med att överföring av makt sker till det kollektiva systemet. Ett sådant agerande från en nationalstat blir då mer idealistiskt än vad Morgenthau tidigare förespråkade, vilket för mig blir en inkonsekvens avseende maktutövningen och dess definition.

Enligt Morgenthau utövas nationalstaters makt av individer som är kontrollerade av institutioner, och de regler som gäller för samhället som de verkar för.⁵⁴ Här finns det en ledtråd, eller i alla fall begränsning, till vad intresset kan vara. Intresset är enligt detta styrt av regler inom samhället, för det är ju intresset som tar sig i uttryck som makt. En annan tolkning är att intresse skall ses som individens strävan till makt, säkerhet och välstånd.

Morgenthau anger nio faktorer som konstituerar en nationalstats maktbas, varav några av dem är stabila och några är mer instabila. Sen tidigare är det känt att den politiska realismen utgår från att politikern ytterst strävar efter makt, och att makten är definierad som intresse. Två faktorer som har stort inflytande på maktbasen och som är instabila, är nationens moral och nationens karaktär enligt Morgenthau. Vad påverkar då en nations moral och karaktär? Detta är självklart en komplex frågeställning, men utifrån historiska fall som till exempel Tyskland under 30-talet, så kan skickliga demagoger helt klart påverka en nations moral. Här handlar det alltså i mångt och mycket vem eller vilka som innehar ställningen att göra en fråga politiserad, så att maktbasen på så sätt kan påverkas. Enligt mig är det till stor del just moral och karaktär som är särskiljande mellan användbar makt och icke användbar makt.

4.1.2 Slutsatser från analysen av Morgenthaus politiska realism

Analysen av Morgenthaus realism har givit att teorin inte med automatik förespråkar våldsmakt som den optimala metoden för konfliktlösning. En annan slutsats är att den politiska realismen inte är konsekvent då teorins utgångspunkt och huvudbudskap är att individen, statsmän, och stater är

⁵³ Morgenthau (1948/1993), *Politics Among Nations*, s. 221.

⁵⁴ *Ibid.* s. 115.

maktmaximerande. Detta då maktmaximering inte gäller för stater som samarbetar i system för kollektivsäkerhet, då staten i detta fall ska ta hänsyn till andra aktörers intressen.

Morgenthau skriver om vad som utgör maktbas för en stat, men det finns mindre information om hur dessa faktorer sen verkligen skall mätas, eller om de ens går att kvantifiera. En slutsats av detta kan vara att Morgenthau i likhet med Dahl anser att detta är problematiskt eller ens möjligt, och att det därför är utlämnat i hans bok. Ytterligare en slutsats är att det inte bara är makt som kan begränsa makt enligt politisk realism, då maktbasen utgörs av både användbar makt och makt som inte går att utnyttja. Förhållandet mellan användbar och icke användbar makt styrs till stor del av den nationella moralen. En avslutande slutsats är att politisk realism är främst stats- och individcentrerad.

4.2 Interdependent liberalism, Keohane och Nye

Keohane och Nye skriver inte själva i sin bok att deras teori kallas interdependent liberalism, men de skriver däremot att ”In *Power and Interdependence*, we sought to integrate realism and liberalism by using a conception of interdependence that focused on bargaining”.⁵⁵ Benämningen interdependent liberalism kommer från Jackson och Sørensen, och används för att erhålla en koherent benämning mellan de tre teorierna som behandlas i uppsatsen.⁵⁶ När uttrycket komplex interdependens används syftar det på en situation eller ett förhållande som tillhör teoribildningen interdependent liberalism.

Dagens världspolitik utgörs inte av ett nät fritt från gränser, det är snarare ett lapptäcke av en blandning av relationer, och i och med detta förhållande skriver Keohane och Nye att en teoretisk modell då heller inte kan förklara alla situationer som uppstår. Lösningen till detta är att kombinera olika perspektiv beroende på de fenomen som studeras.⁵⁷ Keohane och Nye anser att dagens maktbalansteorier och nationella säkerhetskoncept inte är anpassade till att analysera ekonomiska och ekologiska problem, och att finns flera lösningar på säkerhetshotande problem. Detta medför att militära styrkor kan vara ineffektiva i vissa fall, och att det konventionella maktbegreppet saknar precision.⁵⁸

Enligt Keohane och Nye är komplex interdependens ett ömsesidigt beroende där det finnas en symmetrisk eller asymmetrisk kostnadseffekt för de transaktioner som sker.⁵⁹ Argumentet för detta kostnadsresonemang utgår från att om det råder komplex interdependens minskar även staters autonomi, vilket utgör kostnaden för staten. Asymmetrier mellan aktörer är den faktor som har störst påverkan för en aktör att förhandla med nya parter, och alltså är komplex interdependens indirekt en källa till förhandlingsmakt, vilket exemplifieras i följande citat:

⁵⁵ Keohane & Nye (1989), *Power and Interdependence*, s. 251.

⁵⁶ Jackson, & Sørensen (1999), *Introduction to International Relations*, s. 49.

⁵⁷ Keohane & Nye (1989), *Power and Interdependence*, s. 4.

⁵⁸ Ibid. s. 8.

⁵⁹ Ibid. s. 9.

As we said earlier, power measured in terms of resources or potential may look different from power measured in terms of influence over outcomes. We must also look at the “translation” in the political bargaining process. One of the most important reasons for this is that the commitment of a weaker state may be much greater than that of its stronger partner.⁶⁰

Keohane och Nye anser att makt är ett svårfångat koncept för statsmän och analytiker som studerar internationell politik, och att den med starkast militärmakt traditionellt har dominerat andra maktformer. Enligt Keohane och Nye kan makt ses som förmågan hos en aktör att få andra att göra något som dessa annars inte skulle ha gjort, och detta skall vara till en rimlig kostnad för aktören. Men makt kan även förstås i termer av kontroll över resultatet.⁶¹ Asymmetrisk interdependens kan vara en källa till makt, då förhållandet kan innebära möjligheter till att kontrollera resurser eller potential till att påverka resultat, menar Keohane och Nye

Det krävs att två dimensioner knyts till maktbegreppet för att förstå maktens roll vid komplex interdependens, och de är känslighet respektive sårbarhet. Med känslighet avser Keohane och Nye på hur kort tid en förändring hos en nation, innebär kostsamma förändringar för en annan nation. Hur stor påverkan de kostsamma effekterna får i det land som är påverkat blir då känsligheten. Känslighetsresonemanget utgår från att det politiska ramverket är oförändrat, och att den moderna transnationella kommunikationen har stegrat känsligheten i systemet då informationsspridningen nu är snabb och når stora befolkningsgrupper. Den andra dimensionen som knyts till maktbegreppet, sårbarheten, uppstår då det politiska ramverket förändras. Om andra alternativ för en stat är tillgängliga, och nya och helt olika politiska möjligheter var möjliga, så är sårbarheten den kostnad som uppstår när en stat anpassar sig till dessa nya alternativ. Alternativkostnaden för en stat är beroende på den relativa tillgängligheten för det nya alternativ som väljs. Känsligheten är alltså vilken kostnad som uppstår på grund av yttre effekter innan en stat har förändrat sin politik, och sårbarheten är den kostnad som uppstår på grund av externa krafter efter det att staten har förändrat sin politik.⁶² Sårbarheten är viktig för att förstå den politiska strukturen vid interdependenta relationer, då denna fokuserar på vilka aktörer som kan styra de övergripande reglerna för strukturen i fråga.

När dimensionerna kopplas ihop med maktbegreppet, indikerar de att känsligheten vid komplex interdependens är av mindre betydelse än sårbarheten, avseende anskaffande och bibehållande av maktresurser för en stat. Manipulering av strategiska sårbarheter är riskabelt, och leder troligen till motåtgärder skriver Keohane och Nye. Att notera är att den militära makten dominerar den ekonomiska makten, detta då Keohane och Nye anser att ingen makt är överordnad ett effektivt nyttjande av den militära makten. Om manipulering av sårbarheten sker vid komplex interdependens, riskerar den part som gör detta att som motåtgärd möta det militära maktmedlet eller andra

⁶⁰ Keohane & Nye (1989), *Power and Interdependence*, s. 18.

⁶¹ Ibid. s. 12 f.

⁶² Ibid. s. 13.

maktmedel från andra aktörer.⁶³ Att beaktas i detta fall bör även, att desto mer dominant maktmedel som utnyttjas, desto kostsammare är åtgärden som vidtas. I relativa kostnadstermer är det därför inte säkert att det militära maktmedlet är mer effektivt än övriga maktmedel.

Komplex interdependens har tre huvud karaktärsticker. Den första av dem är att det existerar multipla kanaler som innebär att kontakter mellan stater skapas på en mängd nivåer, förutom på den högsta politiska. Nästa karaktärsticker är att militär makt inte används av en regering mot en annan regering i en gemensam geografisk region, eller mot ett specifikt problem, om komplex interdependens där råder.⁶⁴ Den sista karaktärsticken innebär att det inte finns en klar hierarki mellan olika frågor för en stat. I frånvaron av en klar hierarki mellan frågeställningar, kommer transnationella aktörer att sätta upp mål, och agera för att nå dessa. Detta innebär att under komplex interdependens kommer fördelningen av makten och den politiska processen att variera, och detta gör att en traditionellt militärt stark stat ej får samma position utifrån sin militära makt.⁶⁵ Enligt Keohane och Nye medför detta att stater kommer att förlita sig mer till övriga maktmedel för att nå makt och inflytande.⁶⁶

Keohane och Nye anser att fortlevandet är det primära målet för stater, och att i den värsta av alla situationer är det militär makt som bäst kan bidra till detta mål, varför militär makt är en central komponent i en nations totala makt. Vårt moderna industriella och pluralistiska samhälle har inneburit att säkerhetsmarginalen har utökats, då oron för attacker i stort har minskat och risken för attacker från vissa specifika stater helt har försvunnit. Keohane och Nye menar att avskräckning med militär styrka mot en annan stats makt generellt sett är negativ, men att den sekundärt kan vara positiv i förhandlingssyfte.⁶⁷ Militär makt är viktigt i nord-sydliga relationer, i relationer i den tredje världen och i öst-västliga relationer.⁶⁸

Författarna betonar att användningen av konventionell militär styrka gentemot en mobiliserad population i en annan stat endast kan uppnå begränsade effekter. Om detta sker mot en stat med vilken den egna staten har ömsesidiga beroenden, riskeras då att kostsamma följd effekter uppstår inom andra områden än de som initialt var säkerhetshotade. Problematiken med att kontrollera en mobiliserad befolkning med utländsk trupp, i kombination med stora teknologiska skillnader, kan medföra att handlingskraften hos vissa icke statliga grupperingar i specifika stater ökar. Detta kan innebära att dessa grupperingar utnyttjar terrorism som ett politiskt vapen, utan att de själva riskerar effektiva repressalier.⁶⁹ I frågor som väcker svagt intresse eller känslor är militär makt nästintill otänkbar. Men i frågor som handlar om liv och död, är

⁶³ Keohane & Nye (1989), *Power and Interdependence*, s. 15.

⁶⁴ Ibid. s. 25.

⁶⁵ Ibid. s. 225.

⁶⁶ Ibid. s. 32.

⁶⁷ Ibid. s. 28.

⁶⁸ Ibid. s. 29.

⁶⁹ Ibid.

det helt relevant att den militära makten får avgörande inslag menar Keohane och Nye.

Att interdependens existerar mellan stater är inget nytt, redan relationen mellan Sparta och Aten hade detta inslag, och då interdependens existerar blir stater sårbara gentemot en annan stats säkerhetsbeslut. Men att utifrån detta påstå att ett skifte i fördelning av den militära makten, kan och ska förklara förändringar i det ekonomiska systemet är felaktigt enligt Keohane och Nye. Deras argument för detta är att maktmedel inte kan anses vara transformerbara mellan olika maktsfärer. Deras strukturella bild ger således att en stat som är mäktig inom en fråga i ett intresseområde, inte i och med detta även är mäktig inom andra intresseområden och således finns det ingen automatisk likformighet eller fullständig överspilling i maktfördelningen.⁷⁰ Utifrån detta strukturella perspektiv kan slutsatser dras om kommande förändringar menar Keohane och Nye. En stat som anser sig ha stor makt inom ett område, men som ej får acceptabel avkastning på detta maktmedel kommer som en följd av detta att initiera en förändring. Inom avskilda intresseområden är det stora och mäktiga stater som där sätter upp reglerna enligt Keohane och Nye.⁷¹

För att göra en fullständig analys över internationella relationer då komplex interdependens råder är det inte tillräckligt med en ekonomisk analysmodell för att erhålla ett tillräckligt bra resultat. Analys av komplex interdependens innehåller istället tre olika analysmodeller, som Keohane och Nye då menar även ger ett resultat baserat på systematik och inte *ad hoc*. Det första steget i analysen är den översiktliga strukturmodellen som analyserar politik och makt inom olika intresseområden, och här är utgångspunkten att makten är transfererbar mellan olika intresseområden. Nästa steg i analysen är den strukturella analysen av makt inom vissa specifika frågeställningar inom specificerade intresseområden, och denna modell ger fördjupad kunskap om maktfördelningen mellan olika frågeställningar.⁷² Det är i denna andra modell som Keohane och Nye utgår från att makten inte har, eller endast har en svag länkning mellan olika frågor och områden, och att ett maktmedel endast har specifik effektivitet inom avskilt område, vilket tydliggörs i följande citat:

...suggest that power resources in situations of complex interdependence are neither fully homogeneous nor fungible. Capabilities in one area may not be easily translated into influence in another – or even, under existing regimes and procedures for decision, into influence in the same issue area.⁷³

Den sista modellen som används för analysen tar hänsyn till mellan- och överstatliga nätverk och de institutioner som där finns. Detta sista steg ger dock mindre bestämda resultat i fråga om makt, men utökar dynamiken i analysen.

Maktkonceptet måste betänkas speciellt då komplex interdependens råder menar Keohane och Nye.⁷⁴ Normalt betraktas makt som möjligheten att få

⁷⁰ Keohane & Nye (1989), *Power and Interdependence*, s. 50.

⁷¹ Ibid.

⁷² Ibid. s. 222.

⁷³ Ibid. s. 146.

⁷⁴ Ibid. s. 224.

någon att göra något som denne annars inte skulle ha gjort, vilket dels brukar vara kopplat till innehav av resurser och dels är svårt att mäta. Problemet med detta sätt att definiera makt är att det som idag producerar möjligheter till makt har förändrats och blivit mer komplext, och att eventuellt mätbara maktresurser inte automatisk kan översättas till effektiv makt och utfall som makten kan ge.⁷⁵ Keohane och Nye anser inte att komplex interdependens har gjort makt obsolet, men att mönster av komplex interdependens och mönster av potentiella maktresurser inom ett visst område är tätt sammanbundna med varandra. Kunskap om den övergripande maktstrukturen som gäller i världen är en självklar utgångspunkt för en analys, men för att kunna förutse och förstå handlingsalternativ måste lika stor uppmärksamhet ges åt de processer som innehåller förhandlingar och köpsläenden som sker då maktmedel omvandlas till att bli de effektiva instrument som används för att påverka utfallet.

Enligt teorin om interdependent liberalism och då komplex interdependens råder, kommer som tidigare redovisats stater som är mäktiga på ett område, inte med automatik att vara mäktiga inom andra områden trots att det förekommer viss sammanlänkning. Svaga stater har däremot under komplex interdependens större möjligheter till att finna länkar mellan frågor och områden, vilket gör att deras makt då kan förstärkas om komplex interdependens råder, vilket även framgår av följande citat ur Keohane och Nyes bok:

Under realist conditions, one expects linkages between issues to be made principally by strong states, using their power in one area of world politics (particularly their military power) to coerce other states on other issues. Under complex interdependence, however, one expects linkages by strong states to be more difficult to make, since force will be ineffective. Nevertheless, a variety of linkages will be made, frequently by weak states through international organizations.⁷⁶

I fall där militära maktmedel är oanvändbara, kan oenighet uppstå mellan den militära makten och de andra maktområden som berörs av frågan. Att vissa maktmedel inte är tillämpbara beror på påverkan från interdependens och inflytande från olika intressegrupperingar i samhället, som i sin tur sätter press på de politiker som skall besluta i frågan. För att internationellt hantera en situation under komplex interdependens framgångsrikt, måste det därför vara en överensstämmelse mellan maktfulla grupperingar inrikespolitiskt och den överordnade maktstrukturen mellan de olika staterna.⁷⁷

Att notera är att komplex interdependens har mindre påverkan på militära, än på ekonomiska eller ekologiska frågor, och att dess relevans är lägre i kommunistiska stater och i stater som är underutvecklade. Internationella relationer påverkas och styrs av vad Keohane och Nye kallar processer och strukturer. Processer är mönstret av interaktioner mellan stater och organisationer, och de kan vara både formella och informella. Strukturen i ett

⁷⁵ Keohane & Nye (1989), *Power and Interdependence*, s. 225.

⁷⁶ Ibid. s. 122.

⁷⁷ Ibid. s. 226.

system är de faktorer som ger möjligheter, men som även sätter begränsningarna.⁷⁸

4.2.1 Analys av interdependent liberalism

Som Keohane och Nye skriver så finns det ingen modell som kan förklara alla situationer och detta gör att deras modell över komplex interdependensen blir en aning diffus, då den trots det hanterar en mängd olika perspektiv och aktörer. Keohane och Nyes bidrag till utvecklingen av analyserandet av maktbalanser och konsekvenser av störningar i dessa, finner jag i resonemanget om asymmetrier mellan aktörer och att de går att betrakta som källa till makt.

Kostnadsresonemanget då komplex interdependens råder är intressant.⁷⁹ Jag menar inte att det intressanta är att fastställa vad som utgör den faktiska kostnaden, utan att resonemanget belyser att ett agerande inom ett område och mot vissa aktörer, kan innebära konsekvenser gentemot andra aktörer inom andra områden. En analys utifrån detta resonemang kan då kanske bättre förklara ett agerande som i vissa fall inom internationella relationer verkar vara irrationellt. Som en följd av komplex interdependens menar Keohane och Nye även att en stats autonomi minskar. Men inom internationella relationer borde en större och mer inflytelserikt stat här vara mindre påverkad av detta förhållande än en småstat.

Då Keohane och Nye skriver att de resurser som nu producerar förmågan till makt har gjort maktbegreppet komplexare än tidigare, tolkar jag detta som att de anser att det militära maktmedlet har minskat i betydelse jämfört med tidigare. Detta får även stöd i resonemanget om att maktmedel inte med automatik är transformerbara mellan olika sfärer. En stat som bygger upp sin ekonomi starkt, kan utifrån detta få reell makt utan innehav av en stark militärapparat. Detta motsägs dock till viss del i och med att Keohane och Nye även skriver att den militära makten är den makt som bäst kan hantera de värsta av alla situationer en stat kan råka ut för, och det skulle vara då statens existens är hotad, enligt följande citat:

If the security dilemma for all states were extremely acute, military force, supported by economic and other resources, would clearly be the dominant source of power. Survival is the primary goal for all states, and in the worst situations, force is ultimately necessary to guarantee survival. Thus military force is always a central part component of national power.⁸⁰

Detta stöds även av att Keohane och Nye skriver att den komplexa interdependensen har mindre påverkan på den militära sfären, än vad teorin har på den ekonomiska eller ekologiska sfären. Detta in sin tur motsägs dock till del, då de anser att andra staters säkerhetsbeslut kan vara sårbara för den egna staten. En sammanvägning av dessa ställningstaganden ger mig att Keohane och Nye förespråkar andra maktmedel än det militära. Men de är helt klart medvetna om dessa maktmedels begränsningar, då en situation är livshotande

⁷⁸ Keohane & Nye (1989), *Power and Interdependence*, s. 261.

⁷⁹ Ibid. s. 9.

⁸⁰ Ibid. s. 27.

för den egna staten. Detta är även i paritet med att de skriver att den militära makten kan vara bra att använda i förhandlingssyfte.

Enligt Keohane och Nye är makt förmågan hos en aktör att få en annan aktör att göra något som denna annars inte skulle ha gjort, och detta skall vara till en rimlig kostnad. Dessutom kan makt även innebära möjligheten till att kunna kontrollera resultat.⁸¹ Även komplex interdependens kan vara en källa till makt menar de, men totalt ger detta inte någon konkret substans till vilka faktorer som de anser konstituerar makt. Några ledtrådar finns i deras text, och det som jag då främst tänker på är; resurser i allmänhet, militära styrkor, asymmetriska maktförhållanden, den övergripande maktstrukturen och förhandlingarna och köpslåendet som sker då maktmedlen omvandlas till att bli effektiva instrument. Detta gör att deras teori blir dynamisk och inte bestämmer exakt vad som skall analyseras, utan att dessa parametrar skall väljas från fall till fall av den som utför studien och utifrån den maktstruktur som råder.

Keohane och Nye skriver att det krävs kunskap om de två dimensionerna känslighet och sårbarhet för att fullt ut kunna förstå makt vid komplex interdependens.⁸² Dessa två begrepp ger ett intressant bidrag till ökad förståelse av maktbegreppet anser jag. Känsligheten är till vilken grad en nation påverkas av en annan nations beslut. Ett exempel på detta kan vara angränsandes länders beroende och hänsyn till grannlandets beslut om att förändra inriktningen för försvarsmakten. Helt plötsligt kanske det då uppkommer en lucka i ett system, som den andra staten indirekt hade förlitat sig på. Detta kan då innebära att den staten i sin tur måste förändra sitt militära koncept, och detta blir då kostnaden.

Sårbarheten som är kostnaden när det politiska ramverket förändras på grund av externa krafter, uppstår då staten förändrar sin politik efter detta. För att även göra detta mer konkretiserat kan en nations inträde i till exempel den Europeiska unionen här utnyttjas, trots att detta inte formellt sker på grund av externa krafter. Ett medlemskap i Europeiska unionen innebär att det politiska ramverket förändras för staten. Det intressanta här är att Keohane och Nye belyser att sårbarheten ofta beror på att det är ett antal aktörer som mer eller mindre kan påverka de övergripande reglerna för det politiska ramverket. Här kan det alltså skönjas ett inslag av att den starkare nationen uppvisar mindre sårbarhet än vad en småstat gör, men samtidigt har den komplexa interdependensen givit mindre stater andra och fler möjligheter än tidigare, vilket citatet visar:

In terms of our distinction between power over others and power over outcomes, the decline of hierarchy is not so much an erosion of the power resources of the dominant state compared with those of other countries, as an erosion of the dominant state's power to control outcomes in the international system. There are more issues and more actors; and the weak assert themselves more. The dominant state still has the leverage over others, but is has far less leverage over the whole system.⁸³

⁸¹ Keohane & Nye (1989), *Power and Interdependence*, s. 12.

⁸² Ibid. s. 13.

⁸³ Ibid. s. 228.

Manipulering av sårbarheten kan ske genom att ingå allianser med andra aktörer som uppvisar liknande sårbarheter, för att på så sätt kunna påverka de parter som kan styra det politiska ramverket. Att göra detta innebär dock risker menar Keohane och Nye, då motåtgärder i så fall är att räkna med.⁸⁴ Här finns alltså en risk för en överföring och kanske även eskalation av en nations sårbarhet till andra aktörer som allianser har slutits med.

Att notera är att Keohane och Nyes inte anser att den militära makten är central mellan parter om komplex interdependens råder, men att den är viktig i relationer som är nord-sydliga, öst-västliga och i den tredje världen.⁸⁵ Naturliga paralleller kan här dras med Samuel Huntingtons tankar om sammandrabbning mellan olika civilisationer. Keohane och Nyes bild av nyttjandet av det militära maktmedlet stämmer även väl överens med den profil som riksdagen har beslutat att det svenska försvaret skall ha i och med försvarsbeslutet 2004. I Keohane och Nyes tankar om att använda en traditionell militärstyrka mot en mobiliserad befolkning i ett annat land, kan paralleller dras till insättandet av en internationell styrka under mandat från FN, EU eller i form av *coalition of the willings*.⁸⁶ Keohane och Nyes poäng är som jag tolkar den, att kostnaden utifrån en militär insats i annat land, kan vara att kostnaden kan bli hög även inom andra områden, som från början var svåra att identifiera om det råder komplex interdependens mellan staterna.

Det problematiska här är vad som avses med uttrycket mobiliserad befolkning, för om befolkningen är mobiliserad utifrån initiativ från staten torde det vara ett formellt krig som det är fråga om. Keohane och Nye skriver även att en militär styrka i detta fall endast kan uppnå begränsade effekter, samtidigt som de även betonar att i frågor som handlar om liv och död är den militära makten det mest relevanta maktmedlet av alla maktmedel som finns att tillgå.⁸⁷ Som synes så är detta motsägelsefullt, men det som är intressant är att Keohane och Nye skriver att en insättandet av militär styrka i ett annat land då det råder stora skillnader i teknologinivåer, kan innebära att handlingskraften hos vissa grupperingar kan öka och att detta kan leda till terroristdåd. I och med detta hanterar Keohane och Nye till viss del problem som kan uppstå i och med asymmetrisk krigföring.

4.2.2 Slutsatser från analysen av interdependent liberalism

Slutsats från analysen av den interdependent liberalism är att teorin anser att militära resurser har minskat i betydelse för nationalstaten som element i den totala maktbasen. Ersättning för de militära resurserna går att finna främst i det komplicerade nätverk som finns mellan stater då komplex interdependens råder. Detta gör att ekonomiska maktmedel är i fokus i teorin, att stater samarbetar för att maximera sin ekonomi och att fokus på att lösa konflikter med våld minskar. Liknande tendens går även att finna för politiska makten, då teorin anser att agenter för staten även numera har fått större inflytande i och

⁸⁴ Keohane & Nye (1989), *Power and Interdependence*, s. 13.

⁸⁵ Ibid. s. 44.

⁸⁶ Med *coalition of the willings* avses här en samling av aktörer som genomför insats utan mandat från Förenta Nationerna eller den Europeiska Unionen.

⁸⁷ Keohane & Nye (1989), *Power and Interdependence*, s. 29.

med den ökade globaliseringen. Teorin bidrar på detta sätt till att förstå maktbalanskonceptet, genom att det anpassas till de förhållanden som nu råder mellan många stater, myndigheter och internationella företag.

De militära resurserna är trots detta fortfarande staternas yttersta och kraftigaste maktmedel vid livsavgörande situationer. Teorin ger explicit få faktorer som konstituerar makt, och slutsatsen från detta är att teorin har ett brett omfång, vilket skulle göra en specificering komplicerad samt att faktorerna som utgör maktbasen kommer att variera från analys till analys. En annan slutsats utifrån detta är att det för Keohane och Nye är skillnad mellan en teoretiskt beräknad maktresurs och den faktiskt effektiva makt som resursen egentligen har, och att då specificera vad som konstituerar makt skulle kunna vara klart vilseledande.

4.3 Alexander Wendts konstruktivism

Två grundsatser är centrala för Wendts konstruktivism, och de är att strukturen för mänskligt förenande främst styrs av gemensamma idéer och utifrån materiella ting, samt att identiteterna och aktörers intressen konstruerats utifrån dessa idéer. Dessa är alltså ej är givna utifrån naturen, vilket även citatet från inledningen av Wendts bok visar:

Drawing on a variety of social theories – critical theory, postmodernism, feminist theory, historical institutionalism, sociological institutionalism, symbolic interactionism, structuration theory, and the like – students of constructivism have increasingly accepted two basic tenets of "constructivism": (1) that the structures of human association are determined primarily by shared ideas rather than material forces, and (2) that the identities and interests of purposive actors are constructed by these shared ideas rather than given by nature.⁸⁸

Den första av dessa grundsatser är en idealistisk syn på det sociala livet, då den fokuserar på det sociala samspelet, mer än på teknologi, biologi och miljö. Den andra utgångspunkten är vad Wendt kallar ett holistiskt eller strukturalistiskt synsätt, i den meningen att det här fokuseras på den framväxande makten som finns i sociala strukturer. Holism innebär att effekter på sociala strukturer inte kan reduceras ner till enskilda oberoende aktörer. Detta är alltså ett synsätt som mer ser till kollektivets kraft, och ej ser sociala strukturer som rent individualistiska. Detta innebär att konstruktivismen kan klassificeras som strukturell idealism.⁸⁹

Wendt anser att det internationella systemet är en svår fråga för konstruktivismen, då det är staters egenintressen kombinerat med tvångsmetoder som där sätter reglerna. Tvångsmetoderna utgörs av internationell rätt, som endast har begränsad påverkan på basen för staters makt och intressen. Wendt menar att konstruktivismens styrka inom forskningen om internationella relationer är att övriga teoriströmningar inte tar hänsyn till hur världspolitiken är socialt konstruerad, vilket konstruktivismen gör. I och med

⁸⁸ Wendt (1999), *Social Theory of International Politics*, s.1.

⁸⁹ Ibid.

detta kommer andra teorier att få det svårare att förklara ageranden och fenomen som där förekommer.⁹⁰

Då Wendt baserar sin teori på ett idealistisk och holistiskt synsätt som ontologiskt skiljer sig åt från andra teoriströmningar skriver Wendt att "anarchy is what states make of it", och detta är centralt för teorin.⁹¹ En stat är inom sina gränser styrd av lagar, och de som innehar maktutövande befattningar är ansvariga inför samhället. Men utanför en stats gränser gäller andra regler eller annan logik, och detta är anarkisk logik för staten menar Wendt. Det logiska här är att processerna och interaktionerna mellan aktörer är strukturerad, utom på makronivån.

Det går att finna makt överallt idag, men en grundläggande makt är och förblir våld i organiserad form anser Wendt, vilket även tydligt framgår av följande citat:

If people are determined to kill or conquer each other they will not cooperate on trade or human rights. Power may be everywhere these days, but its forms vary in importance, and the power engage in organized violence is one of the most basic. How it is distributed and regulated is a crucial problem.⁹²

Detta faktum, i kombination med att stater är de mest dominanta subjekten i vår samtid, gör att Wendt anser att staterna skall vara de primära enheterna då analys och tänkande ska ske i frågor som rör reglering av våldshandlingar.⁹³ Däremot anser Wendt att detta inte motsäger att andra aktörer än stater kan få avgörande effekter på hur och när stater använder organiserat våld. Konstruktivismen utgår från att stater har mer eller mindre mänskliga egenskaper i form av avsikter, identiteter och intressen. Att det är så beror på att stater i själva verket är agenter, genom vilka andra aktörer för fram sina intressen och prioriteringar menar Wendt.⁹⁴

Wendt gör en tydlig åtskillnad mellan en stats åtaganden i att vara medlem i en allians, eller medlem i en kollektiv säkerhetsgemenskap. För att tydliggöra konstruktivismen åtskillnad mellan betydelsen av allians och kollektiv säkerhetsgemenskap återges delar av Wendts text i följande citat:

Self-help may lead states to form alliances, which also involve collective action, but the difference between ally and friend makes for a qualitative difference between alliances and collective security. In an alliance states engage in collective action because they fell *individually* threatened by the same threat. Their collaboration is self-interested and will end when the common threat is gone. Collective security is neither threat- nor time-specific. Its members pledge mutual aid because they see themselves as a single unit for security purposes *a priori*, no matter by whom, when, or whether the might be threatened. Their military capabilities therefore have a different meaning for each other than they do in an

⁹⁰ Wendt (1999), *Social Theory of International Politics*, s. 5.

⁹¹ Ibid. s. 6.

⁹² Ibid. s. 8.

⁹³ Ibid. s. 9.

⁹⁴ Ibid. s. 43.

alliance. Parties to the latter know that their allies' capabilities might be used against them once their collaboration is over /---/ ⁹⁵

För att förtydliga vad konstruktivismen inte är ger Wendt fem budskap. Konstruktivismen ger inte en normativ bild av hur världen borde vara och den utgår inte från att människan är helt igenom god eller socialt samarbetsvillig. Wendts teori utgår inte heller från att gemensamma idéer har en objektiv sanning, och inte heller att sociala förändringar är enkla i en given social kontext. Som avslutande budskap så anser inte heller konstruktivismen att makt och intressen är oviktiga, men att dessa båda utgår från aktörernas idéer.⁹⁶

För att fokusera på maktbegreppet i Wendts konstruktivism, så är här den centrala tesen att maktens mening och intressenas innehåll till stor del är en funktion av idéer. Wendt menar inte att makt och intresse enbart är idébaserade, utan att de även påverkas av den råa materiella styrka och resurser som finns att tillgå. Den råa materiella styrkan och kapaciteten som härrör till den mänskliga naturen, påverkar det internationella livet genom att de materiella möjligheterna mellan aktörer bidrar till sannolikhetsbedömningar över hur utfallen kan bli mellan de aktörer som är i konflikt med varandra. Vidare innebär kompositionen i aktörernas materiella styrka, att det finns begränsningar och möjligheter i hur den kan användas. Materiell styrka i form av geografisk och naturresurser är given, och medför att vissa utvecklingssteg som är möjliga på ett ställe, ej är det på en annan plats på jorden. Den övervägande delen av intressena är som sagt idébaserade, utifrån kulturen eller gemensamma idéer. Intressen är viktiga, men de måste värderas utifrån att de baseras på idéer och till viss del på materiella förutsättningar.⁹⁷ Identiteter och intressen skall inte ses som exogena enligt Wendt.⁹⁸

Utifrån detta menar Wendt att materiell styrka inte fullt ut konstitueras av idéer, och att makt i och med det inte heller är "ideas *all the way down*", citerat ur hans bok.⁹⁹ I alla fall inte på kort sikt om inte en frivillig omfördelning sker av de resurser som finns. Det som är problematiskt enligt Wendt är att materiell styrka numera är integrerad i vårt samhälle, samtidigt som materiell förmåga under en viss given period hjälper och påverkar oss att definiera de handlingsalternativ som är möjliga för samhället.¹⁰⁰ Detta gör att materiella tillgångar inte är det samma som objektivitet. Kulturella fenomen är lika objektiva eller begränsande, och just så verkliga som makt eller intressen menar Wendt.¹⁰¹

Wendt menar att det som ger anarkin dess mening är de individer som lever där och strukturen på deras inbördes relationer. Strukturen där stater ingår är byggd på idéer, och inte utifrån materiella faktorer enligt konstruktivismen. Idéer ger

⁹⁵ Wendt (1999), *Social Theory of International Politics*, s. 301.

⁹⁶ Ibid. s. 24.

⁹⁷ Ibid. s. 115.

⁹⁸ Ibid. s. 27.

⁹⁹ Ibid. s. 96.

¹⁰⁰ Ibid. s. 113.

¹⁰¹ Ibid. s. 136.

mening och innehåll till dels makten och dels till strategin i hur staten skall utöva sina intressen. Fördelningen av idéer är sociala strukturer, där gemensamma idéer ger upphov till kulturer, och alltså är gemensamma idéer eller kulturer av ett anarkiskt system dess struktur.¹⁰²

Wendts anser att makt och intressen är lika centrala för konstruktivismen som för andra teoribildningar, men att konstruktivismen anser att de är konstituerade utifrån andra baser än övriga teoribildningar. Makt konstitueras av intressen, och intressen är i sin tur konstituerade utav idéer som beror på den sociala struktur som finns i ett system av relationer. Idéer som en stat har ges mening och sammanhang genom de idéer som den delar med andra stater. Staternas internationella uppfattningsförmåga beror på systemet och kulturen inom den egna staten. Kritiska teorier påminner oss om att sociala företeelser, såsom det internationella systemet, består av idéer som är sanktionerade av människor enligt Wendt.¹⁰³

4.3.1 Analys av Wendts konstruktivism

Utifrån beteckning strukturell idealism ges en viss ledning till hur Wendt ser på makt, då strukturen som människor verkar i styrs av idéer och de materiella förutsättningarna som råder.¹⁰⁴ Här finns alltså en pragmatisk inställning till samspelet mellan idéer och materia, för det som Wendt utgår ifrån är att materiella förutsättningar i sig själva inte utgör makt. Det är först när det finns en idé kopplad till dem som de kommer att innebära faktisk påverkan på något. Strukturen där den mänskliga interaktionen sker är främst skapad endogen, och kan alltså ej ses som given utifrån eller något som individerna automatiskt måste anpassa sig till. Detta ger då även att de som deltar i strukturerna till följd av detta också kan påverka dem och att det är den samlade kraften från kollektivet som blir central, mer än den rent individualistiska.

Wendt anser att stater agerar utifrån individuella intressen och att intressen i sin tur till viss del kontrolleras av den internationella rätten, vars verkan dock är begränsad.¹⁰⁵ Utifrån detta resonemang från Wendts sida, så är min tolkning att han inte anser att den struktur som finns mellan staterna idag är helt tillfredsställande, då den internationella rätten är för svag och kraftlös. Det skulle innebära att det är staternas moral, etik och värdet av frågan i sig, som är avgörande för hur stater handlar. Detta argument stöds då Wendt menar att stater har mer eller mindre mänskliga egenskaper i form av avsikter, identiteter och intressen. Ställningstagandet innebär inte att konstruktivismen på detta sätt reducerar ner staten till att bli enbart individualistisk, då Wendt menar att de idéer och intressen som agenter för fram är ett formade av den struktur som staten och agenten verkar i.

Makt utgörs till stor del av intresse, som i sin tur till stor del är baserat på de idéer som finns i den samhälliga strukturen, och den samhälliga strukturen är

¹⁰² Wendt (1999), *Social Theory of International Politics*, s. 310.

¹⁰³ Ibid. s. 377.

¹⁰⁴ Ibid. s. 1.

¹⁰⁵ Ibid. s. 5.

uppbyggd utifrån ett gemensamt kulturellt perspektiv. Wendts maktperspektiv blir således relativt filosofiskt, och det kan ha sin grund i att konstruktivismen är en teoribildning som är kritisk till traditionella teorier som behandlar ett antal faktorer som givna då det gäller att bedöma makten. Wendts teoribildning är främst idé och kulturbaserad, och i och med detta är det även svårt att specificera vad makt är.

Men självklart är inte idéer och kulturen tillräckliga element för att fullt ut beskriva makt ej heller för Wendt. Materiell styrka påverkar vilka handlingsmöjligheter som en aktör kan välja mellan, och alltså konstituerar resurser makten till viss del även makt inom konstruktivismen. Materiella resurser blir i och med detta inte heller objektiva mellan olika aktörer, och detta är ett intressant och bra budskap från Wendt. Konkret så menar han att materiella resurser kombinerat med idéer och intressen som helhet måste bedömas, och det är även så till exempel en hotbedömning avseende kärnvapen görs i praktiken. För visst känner sig USA mer hotat av ett Nordkoreanskt kärnvapeninnehav, jämfört med Storbritanniens kärnvapeninnehav. Att det är så beror på att idéerna om vapnets syfte skiljer sig åt mellan länderna. Intressant är att Wendt trots sitt idébaserade och idealistiska synsätt ändå anser att organiserat våld är en grundläggande maktkomponent.¹⁰⁶ Men vid närmare eftertanke kanske det inte är så förvånade, då det militära maktmedlet bygger på materiella resurser och idéer om hur det skall utnyttjas för att nå och skydda statens intressen.

Wendt gör en tydlig åtskillnad mellan vad det innebär att vara med i en allians eller i ett system för kollektiv säkerhet.¹⁰⁷ Utifrån detta är det min tolkning att konstruktivismen anser att både allianser och kollektiva säkerhetssystem kan inneha och utöva makt vid internationella organisationer. Däremot är ett kollektivt säkerhetssystem mycket mer stabilt än en allians, då det kollektiva säkerhetssystemet bygger på gemensamma idéer och intressen, till skillnad från allianser som har individuella orsaker som grund. Samtidigt motsäger Wendt att en stat kommer att verka i en sammanslutning för kollektiv säkerhet. Detta då Wendt anser att en stat agerar utifrån individuella intressen, och utifrån det ställningstagandet är det allianser som blir valet för staterna.

Citatet "anarchy is what states make of it" ger viss vägledning till hur Wendt ser på maktbegreppet.¹⁰⁸ Uttrycket skall sammankopplas med de internationella relationerna mellan staterna. Staterna som är med i det internationella systemet har mer eller mindre även accepterat det, och det internationella systemet bygger på en viss logik som staterna väljer att förhålla sig olika till. Om och när en stat väljer att avvika från den gemensamma idébilden har det anarkistiska alternativet valts, men det kan då även innebära konsekvenser för staten i fråga.

¹⁰⁶ Wendt (1999), *Social Theory of International Politics*, s. 8.

¹⁰⁷ Ibid. s. 301.

¹⁰⁸ Ibid. s. 6.

Min tolkning av Wendts text är att han utifrån den struktur som finns inom det internationella systemet och som staterna även valt att delta i, anser att detta är det som gör att staterna till stor del primärt inte agerar individualistiskt, utan istället mer ser till gemensamma värdegrunder. Detta ger, att trots att systemet formellt sett är anarkiskt och utan kraftfulla sanktionssystem, väljer staterna att inordna sig i det och minskar på så sätt kanske även sina maktanspråk till förmån för den kollektiva nyttan. Men självklart finns det gränser för hur långt stater är beredda att gå, och det är detta som ger anarkin dess logik.

Då intressen och idéer inte skall ses som exogent givna från naturen, tolkar jag Wendt som att han inte heller ser idéer och intressen som statiska.¹⁰⁹ Enligt konstruktivismen skapar intressen och idéer statens gemensamma kultur, och alltså kan inte heller kulturen vara statisk utifrån detta. Utifrån min analys förändras idéer, intressen och kulturer ständigt, och i och med det borde även det internationella systemet förändras utifrån dessa förutsättningar.

I Wendts konstruktivism finns det som sagt inte explicit uttryckt vad makt är, men efter kontakt mellan Wendt och mig har jag fått inriktning på var i boken som Wendt anser att det går att uttyda vad hans definition över vad makt är.¹¹⁰ Utifrån detta är det min tolkning och analys att Wendts konstruktivism definierar makt som ett resultat av den sociala struktur där individen finns, och att det inte heller i och med detta finns makt i materiella ting utan att det är kulturen och samhällets syn på omgivningen som från fall till fall definierar vad makt är.¹¹¹ Utifrån detta blir alltså maktdefinitionen kontextspecifik. Wendt skriver även att makt kan ses som ”the ability to afford not to learn”, vilket är ett uttryck som han har lånat från Karl Deutsch.¹¹² Detta sista och en aning filosofiska uttryckssätt, kan tolkas som att makt kan vara till vilken grad en aktör behöver ta hänsyn till omgivningen och det som hänt tidigare.

4.3.2 Slutsatser från analysen av Wendts konstruktivism

Den övergripande slutsatsen från analysen av Wendts konstruktivism är att han inte anser att idéer är mer centrala, än vad makt eller intresse är inom internationella relationer. Det är kombinationer av dessa som är av intresse för konstruktivismen. Wendts budskap är att makten och intressena är just vad de är tack vare idéerna, och att idéerna inte är givna av naturen. Således beror idéerna till stor del på samhällets struktur där individerna lever. Detta skall då även sättas i relation till att Wendts maktdefinition skiljer sig åt beroende på den sociala struktur och kultur som avses, som i sin tur är ett resultat från underliggande idéer. Tillsammans gör då detta att det är svårt att utifrån mitt perspektiv klart få en uppfattning om vad som egentligen innefattas, och även vad som inte innefattas i Wendts maktdefinition.

En konsekvens av detta är att det då inte heller finns något motsatsförhållande mellan makt och idéer, och ej heller mellan idéer och materiella resurser.

¹⁰⁹ Wendt (1999), *Social Theory of International Politics*, s. 27.

¹¹⁰ Efter kontakt via e-mail mellan Alexander Wendt och författaren 2005-04-12

¹¹¹ Wendt (1999), *Social Theory of International Politics*, s. 291.

¹¹² Ibid. s. 331.

Ytterligare en slutsats av detta är att det enligt konstruktivismen krävs kunskap, eller i varje fall en bedömning över hur ens egen idébild, och andras aktörers idéfärer och maktuppfattning ser ut och har formats, för att kunna tolka internationella relationer optimalt. Ytterligare en slutsats är att Wendt inte specifikt definierar vad han menar med makt i sin bok.

4.4 Sammanfattning av teorianalyserna

Den första analysen av teorierna har gett tre fristående analyser som till sin karaktär är mer eller mindre specifika gällande teoriernas maktbegrepp. Analyserna har visat att det internt inom de olika teorierna finns oklarheter eller ospecificerade förhållanden, vilket kan bero på att makt just är ett komplext och svårfångat begrepp, vilket Dahl även framförde i sin endimensionella maktteori.

5 Komparativ analys av teoriernas likheter, skillnader och motsägelser

I den komparativa analysen behandlas de fyra frågeställningarna var för sig i separata avsnitt och den komparativa analysen avslutas med en sammanställning och slutsatser över de skillnader, likheter och motsägelser som har identifierats mellan teorierna. De fyra frågeställningarna är:

- Vad konstituerar makt inom internationella relationer?
- Vem har makt inom internationella relationer?
- Vilken är synen på våldsutövning inom internationella relationer?
- Vad begränsar makten inom internationella relationer?

5.1 Vad konstituerar makt inom internationella relationer?

Den politiska realismen redovisar nio faktorer över vad som konstituerar en nations totala makt och de är; nationens geografiska placering, tillgängliga naturtillgångar, den industriella kapaciteten, militära resurser, befolkningens storlek, kvaliteten på nationens ledning, landets moral, landets karaktär och de diplomatiska kvaliteterna.¹¹³ Här finns det som synes en variation av materiella och immateriella faktorer som utgör maktbasen för en nation. Utifrån den politiska realismen har de immateriella faktorerna, och främst då den nationella moralen, stor påverkan på den totala maktbasen.

I den interdependenta liberalismen och teorins komplexa interdependens är de faktorer som konstituerar makt inte lika tydligt specificerade som inom politisk realism, vilket kan bero på att Keohane och Nye i sin teori försöker ta hänsyn till en mängd perspektiv, såsom det ekonomiska och ekologiska. Analysen av teorin har gett att Keohane och Nye anser att asymmetriskt förhållande vid komplex interdependens mellan stater i sig kan vara en källa till makt, då ett sådant förhållande påverkar en stats position i förhandlingar. Vidare anser teorin att faktiska resurser mycket väl kan konstituera makt, men att de blir effektiva komponenter först då de har omvandlats till effektiv makt.

¹¹³ Morgenthau (1948/1993), *Politics Among Nations*, s. 124 ff.

Omvandlingen till effektiva komponenter sker genom processer av förhandlingar och köpslåenden, varför även kvaliteten på dessa är en faktor som konstituerar makt. Teorin finner även att militära resurser utgör en maktbas och att även den övergripande internationella maktstrukturen är en maktbas. Den interdependenta liberalismens budskap är att det är svårt att i dagens komplexa värld mäta den faktiska makten, då det är en mängd faktorer som samverkar beroende på vad som skall analyseras.

Wendts konstruktivism å sin sida anser att det som konstituerar makt främst är intressen, som i sin tur grundats på idéer. Idéerna som formas beror på den sociala struktur som gäller för samhällets eller det internationella systemets relationer. Argumentet för att idéer är centrala, är att till exempel militära resurser inte utgör någon maktbas i sig, då det måste finnas en idé om hur de skall nyttjas för att bli en maktresurs. Men trots att Wendt anser att idéer är centrala för makt, konstituerar materiella resurser även inom konstruktivismen en mindre del av maktbasen. Att så är fallet beror på att utifrån naturen givna resurser och förutsättningar, påverkar vilka handlingsalternativ som är möjliga för en stat. Detta gör att enbart idéer inte räcker som källa för nationalstatens makt inom internationella relationer.

Av detta går det då att finna att samtliga teorier menar att materiella resurser är komponenter för makt, där politisk realism är tydligast i sin definiering och konstruktivismen ser materiella resurser utgörande endast en mindre del av makten. Den interdependenta liberalismen får här tydliga inslag av ett affärstänkande då resurser är viktiga, men då de måste göras effektiva genom köpslående och förhandlingar.

En påtaglig skillnad mellan teorierna är, att för Wendt är det idéer som är i centrum, för Keohane och Nye är processer i form av förhandlingar och köpslåenden då maktresurser blir effektiva centrala, och enligt Morgenthau kan maktbasen specificeras mer detaljerat till materiella faktorer än vad de övriga gör. Med andra ord skulle Wendts klassificering kunna ses som filosofisk, Keohane och Nyes som en marknadsanpassad klassificering och Morgenthaus indelning till del präglad av ett geopolitiskt och materiellt tankesätt. Morgenthaus realism betonar även den att köpslåendet och förhandlingar är viktigt, då teorin ser kvaliteten på diplomatin som en källa till makt. Skillnaden mellan Morgenthau och Keohane och Nye, är att Keohane och Nye i sin teori skriver att dessa processer sker på flera nivåer, utöver den diplomatiska.

Vid en första analys skulle den nationella moralen, som är en maktkomponent i den politiska realismen, kunna länkas direkt till Wendts idébaserade makt. Detta då moral är en uppfattning och ställningstagande, som grundas på idéer enligt mitt sätt att se det. Men det är inte säkert att Morgenthau skulle stödja ett sådant resonemang fullt ut, då en utgångspunkt för politisk realism är att den mänskliga naturen inte har förändrats sedan de första filosoferna. Men Morgenthau skriver också att den nationella moralen i dess karaktär är en instabil faktor för statens makt, vilket stödjer mitt resonemang.¹¹⁴

¹¹⁴ Morgenthau (1948/1993), *Politics Among Nations*, s. 149.

I och med att samtliga teorier hanterar både immateriella och materiella faktorer som komponenter som konstituerar makt, om än i olika detaljeringsgrad, så finner jag inte här några direkta motsägelser mellan teorierna. Däremot finns det skillnad i till vilken grad de faktorer som konstituerar makt specificeras i teorierna, och detta ger att perspektiven på vad som utgör makt blir olika beroende på vilken teoris uppfattning om vad som konstituerar makt som väljs. En skillnad mellan teorierna kan vara att den politiska realismen uppfattas som mer pragmatisk än vad konstruktivismen är, men förhållandet kan lika gärna vara det omvända. Med detta menar jag att en uppfattad men skenbar tydlighet, kan göra att underliggande och avgörande faktorer förbises.

Att notera är även att ingen av teorierna försöker att vikta eller ge förslag till hur makten ska kunna mätas, utan de behandlar endast olika synsätt på vad det som enligt dem är som påverkar den totala maktbasen. Här finns det tydliga paralleller hos samtliga teorier till Dahls maktteori som har maktens magnitud som en karaktäristik, men som samtidigt även diskuterar den eviga problematiken med att beräkna magnituden för olika aktörer.¹¹⁵

5.2 Vem har makt inom internationella relationer?

Enligt politisk realism är den politiska sfären överordnad samhällets övriga sfärer, och utifrån detta skall en politiker handla utifrån det som staten strävar efter. Det som staten, politiker och den enskilde individen ständigt eftersträvar är makt, frihet, framgång och säkerhet enligt politisk realism.¹¹⁶ Flera aktörer kan påverka makthavare enligt den politiska realismen, men de som innehar den faktiska makten är statsmännen vilket gör att teorin i detta avseende är stats- och individcentrerad. Politisk realism utgår alltså från att de är de som formellt har makten, även är de som även i realiteten har makten. Det finns i den politiska realismen ett fall när makten inte är statscentrerad fullt ut och då även maktmaximering heller inte alltid är primärt för staten, och det är om staten ingår i ett system för kollektivsäkerhet. I detta fall kan staten behöva minska sina egoistiska anspråk, till förmån för kollektivet och på detta sätt har även då viss makt överförs till kollektivet. Ett kollektivsäkerhetssystem kan alltså enligt politisk realism inneha makt.

Enligt interdependent liberalism finns det ingen klar hierarki bland en nationalstats frågor, och i denna teori antas det att det existerar multipla kontaktytor mellan transnationella aktörer. Detta gör att makten sprids ut bland de transnationella aktörernas agenter, och agenternas primära agerande syftar till att nå den egna organisationens målsättningar. Vid komplex interdependens är det alltså många aktörer som har makt och utövar makt, och makten är här inte heller samordnad. Detta gör att maktfördelning och den politiska processen enligt denna teori kommer att variera från fråga till fråga. Aktörer som kan påverka den övergripande strukturen är av intresse vid komplex interdependens, då detta är det som primärt påverkar en stats sårbarhet.

¹¹⁵ Dahl, *Power as the Control of Behaviour*, Lukes (1986), *Power*, s. 41.

¹¹⁶ Morgenthau (1948/1993), *Politics Among Nations*, s. 29.

Däremot identifierar inte teorin vilka aktör detta kan vara, men det beror troligen på att teorin inte vill låsa perspektivet vid analys av maktstrukturer.

I Wendts konstruktivism ses staten som en enhetlig aktör som kan ges egenskaper som identitet, intressen och avsikter.¹¹⁷ En stat är själv en agent och leds även av agenter vars positioner är konstituerade av samhället, och statens kapacitet och agerande härrör från samhället och dess medborgare.¹¹⁸ Statens identitet är konstruerad utifrån samhällets gemensamma idéer, och det är alltså härifrån som mest makt kommer i enlighet med tidigare resonemang.¹¹⁹ Utifrån detta ser konstruktivismen staten som den nivån som innehar makten vid internationella relationer, och att staten är en social konstruktion byggd utifrån gemensamma identiteter och intressen. Att staten har denna position beror på att medborgarna accepterar de sociala strukturer som staten verkar i, vilket gör att det då även är medborgarna som konstituerar staten. Detta är även överensstämmande med att Wendt teori att statscentrerad, vilket kanske kan förväna en del.¹²⁰

I frågan vem som har makten i internationella relationer är det god överensstämmelse mellan den politiska realismen och konstruktivismen, då båda här ser staten som den part som har makt inom internationella relationer. På en punkt skiljer sig dock den politiska realismen och konstruktivismen delvis åt, och det är att Morgenthau menar att även säkerhetskollektiv har en viss makt, i att med ens egna resurser ställs till kollektivets förfogande. Även Wendt skriver om allianser och kollektiva säkerhetsorganisationer, och tolkningen är att Wendt anser att de kan ha makt. Men samtidigt så anser Wendt att en stat främst agerar individualistiskt och detta kan tolkas som att staten kommer att söka allianser, och ej kollektiva säkerhetsorganisationer. Wendt är liksom tidigare inte heller i denna frågeställning lika specifik som Morgenthau.

Om däremot Morgenthaus och Wendts teorier jämförs med den interdependenta liberalismen framkommer det skillnader i uppfattningen om vem som har makten vid internationella relationer. Keohane och Nye anser att det vid komplex interdependens är ett flertal aktörer utöver staten som har makt, men vad som gäller enligt om komplex interdependens inte råder framgår ej. Det som även skiljer Morgenthaus och Wendts teorier från Keohane och Nyes teori, är att vid komplex interdependens agerar agenterna inom de internationella relationerna utifrån de målsättningar som de egna transnationella organisationerna har. Men i Wendts och Morgenthaus teorier agerar agenterna utifrån statens syfte.

¹¹⁷ Wendt (1999), *Social Theory of International Politics*, s. 43.

¹¹⁸ Ibid. s. 10.

¹¹⁹ Ibid. s. 1.

¹²⁰ Ibid. s. 10

5.3 Vilken är synen på våldsutövning inom internationella relationer?

Den politiska realismens grundläggande syn på konflikter är att de uppstår som en konsekvens utav den medfödda mänskliga naturen. Konflikter som uppstår hanteras på olika sätt och här gör politisk realism en tydlig åtskillnad mellan att nyttja politisk makt och våldsmakt. Morgenthau anser att om våldsmakt utnyttjas, så kommer den politiska makten att förlora den för sfären så viktiga psykologiska relationen gentemot den part som våldsmakten används emot.¹²¹ Detta skall ställas i relation till att den militära makten är det viktigaste maktmedlet för nationalstaten, och om den används i våldsaktion så kommer den fysiskt starkare parten att dominera, enligt Morgenthau. Politiska realismen menar också att utvecklingen har inneburit att den internationella moralen nu sätter fler begränsningar i användandet av våldsmakt som konflikt lösningsmetod.¹²²

Keohane och Nye är inte alltid helt entydiga då de skriver om utnyttjandet av våldsmakt i deras teori. I vissa fall framgår det klart att det är hot och tvång de avser, men i andra avsnitt är det inte lika tydligt. Det som är medtaget i den komparativa analysen är där jag utifrån textens sammanhang tolkar att det är våldsmakt de avser. Den interdependenta liberalismen menar att militära styrkor kan vara ineffektiva i vissa fall då säkerhetsproblemen numera som en följd av globaliseringen har ändrat karaktär. Trots detta menar de inte att konflikter försvinner som ett resultat av ett ömsesidigt beroende, men att konflikterna byter skepnad och även kan öka i antal.¹²³ Om en aktör använder en militär styrka seriöst, finns det inget annat maktmedel än det militära som kan hantera detta, vilket gör det militära maktmedlet dominerar det ekonomiska även i Keohane och Nyes teori. Numera är det även svårt att med en militär styrka framkalla ett trovärdigt hot och det är dessutom kostsamt, och det finns därför risk för att en militäraktion nästintill kan betraktas desperat åtgärd enligt Keohane och Nye.¹²⁴ Vidare menar de, att då det är alla staters yttersta mål att säkra sin fortsatta existens, så kommer det militära maktmedlet och dess inneboende våldskomponent alltid vara centralt för en stat. En militär styrka som används som skydd för en aktör som den egna staten har ett ömsesidigt beroende, kan ge avsevärd politisk påverkan över den staten. Som helhet har det militära maktmedlet och dess våldskomponent minskat i betydelse där komplex interdependens råder, men om det rör sig om liv och död är våldsmakt ett centralt element för stater enligt Keohane och Nye.¹²⁵

Enligt Wendt är reglerandet av våld ett fundamentalt problem i det sociala livet, och orsaken till detta är våldsteknologi, de som kontrollerar teknologin och att våld starkt påverkar alla sociala relationer.¹²⁶ Detta gör att just fördelningen av våldet är av intresse för konstruktivismen, och teorin anser även att när det gäller internationellt våld är det just staterna som måste

¹²¹ Morgenthau (1948/1993), *Politics Among Nations*, s. 31.

¹²² *Ibid.* s. 221.

¹²³ Keohane & Nye (1989), *Power and Interdependence*, s. 8.

¹²⁴ *Ibid.* s. 18.

¹²⁵ *Ibid.* s. 28 f.

¹²⁶ Wendt (1999), *Social Theory of International Politics*, s. 8.

kontrolleras. Intressant är att trots att teorin är statscentrerad, så anser Wendt att det mycket väl kan vara icke statliga aktörer, inom eller utom en stat, som kan få viktig och även avgörande påverkan till att stater utnyttjar organiserat våld.¹²⁷ Konstruktivismens inställning till våldsmakt är alltså att den är central som en maktkomponent, trots att andra maktmedel och deras fördelningar varierar med tiden.¹²⁸

Inom konstruktivismen och den politiska realismen så har våldsmakten som redovisats en central roll vid internationella relationer. Det som är intressant enligt min tolkning av politisk realism, är att Morgenthau anser att när den militära makten börjar utnyttja våld, så förloras den psykologiska relationen till motståndaren som den politiska makten använder sig av. Detta kan tolkas som att Morgenthau inte förespråkar ett faktiskt nyttjande av militärmaktens våldskomponent, och det skiljer sig från min tidigare bild av den politiska realismen. Men min tolkning stämmer med hans uppfattning att den internationella moralen nu sätter fler begränsningar för våldsmakt. Wendt är däremot tydlig då han anser att det är centralt för stater att kunna engagera sig med våldsmakt, och att våldsmakten därför även måste kontrolleras genom staterna. Just fördelningen och kontrollen av våldsmakten är mer framträdande i konstruktivismen än i den politiska realismen, då våldsmakten i politisk realism innehar funktionen att vara en metod som används om vissa mål för en stat måste nås, och om ingen annan metod bedöms vara lyckosam.

Återigen ger analysen av den interdependenta liberalismen att teorin har en annan uppfattning till våldsmakt inom internationella relationer än vad politiska realismen och konstruktivismen har, åtminstone till del. Främst är det Keohanes och Nyes tankar om att utvecklingen och globaliseringen har gjort att aktörer i världen är mer och mer beroende av varandra, och i och med detta har andra maktmedel blivit viktigare än det militära. Som en konsekvens av detta har även våldsmaktens betydelse då minskat, då komplex interdependens råder. Att observera är de inte är kategoriska här, då de anser att det vid hotande lägen gentemot staten måste avgöras om politisk realism eller komplex interdependens skall användas för att analysera situationen.¹²⁹ Då en situation handlar om staters existens är alla tre teorierna helt överens om att det militära maktmedlet och dess våldskomponent är av vital betydelse för staten.

5.4 Vad begränsar makten inom internationella relationer?

Ett svar på vad som begränsar makten är nivån på de faktorer som även konstituerar makten. Då dessa faktorer för respektive teori har hanteras tidigare i analysen, är det som nu skall analyseras vad som styr hur stor del av en maktbas som kan användas reellt. Det är med andra ord vilka faktorer som styr differensen mellan användbar och inte användbar makt som här är i fokus. En makt som inte är användbar, anses i denna analys i och med detta då även vara begränsad.

¹²⁷ Wendt (1999), *Social Theory of International Politics*, s. 9.

¹²⁸ Ibid. s. 8.

¹²⁹ Keohane & Nye (1989), *Power and Interdependence*, s. 29.

Morgenthau politiska realism innehåller som tidigare visats en mängd olika faktorer som konstituerar makt, men vid en mer detaljerad granskning finns det även ett antal explicit uttryckta förhållanden som begränsar makten och i teorin finns det även implicit ett par faktor som påverkar vilken makt som är användbar. Baserat på den politiska realismens synsätt, så kan moraliska principer med säkerhet aldrig förstås, men slutsatser om hur en individ kommer att agera moraliskt kan dras utifrån individens motiv och tidigare erfarenheter från liknande situationer.¹³⁰ Utifrån detta kan alltså både en individs moral påverkas av motiv och historik.

Enligt politisk realism är motiv till staters och politikers agerande att de vill uppnå mer makt och att de strävar mot ökad frihet och säkerhet, och detta nås främst genom rationella val. Men all utrikespolitik är inte rationell, objektiv eller fri från känslor enligt Morgenthau.¹³¹ Sammantaget gör då detta att makten till viss del begränsas av statsmannens egna moraliska principer. Samtidigt motsägs detta till del, då Morgenthau menar att individer utifrån naturen har en dragning åt det omoraliska hållet, och att det är samhällets institutioner och regler som kontrollerar denna tendens.¹³² Detta gör att samhällets regler och institutioner även till del formellt påverkar vilken makt som kan användas vid internationella relationer.

Även Nye och Keohane har ett inrikesperspektiv för vad som kan begränsa den effektiva makten för staten. Men där den politiska realismen nämner regler och institutioner i samhället, nämner den interdependenta liberalismen att det måste finnas överensstämmelse mellan inrikes maktfulla grupperingar och maktstrukturen mellan staterna.¹³³ Om inte koherens här råder kommer makten att splittras, och då även uppnå begränsad effektivitet inom de internationella relationerna.

Det pluralistiska samhället består även av kontroll och balansering av universella principer enligt Morgenthau, och politisk realism anser att maktens innehåll och hur den kan nyttjas bestäms av den politiska och kulturella omgivningen.¹³⁴ Här finns det alltså ytterligare ett gränssättande element för makten enligt den politiska realismen, som både kan komma inifrån den egna staten eller från det internationella systemet. En annan faktor som är gränssättande för staters makt, är att det internationella systemets struktur begränsar den egentliga makt som en stat ska ha enligt den politiska realismens grundtankar om maktbaser. Detta är inte uttryckt explicit av Morgenthau, men denna skevhet i maktfördelningen gör att det förekommer reaktioner, såsom internationell terrorism, som ej kan förklaras av de internationella relationernas traditionella koncept.¹³⁵

¹³⁰ Morgenthau (1948/1993), *Politics Among Nations*, s. 7.

¹³¹ *Ibid.* s. 7.

¹³² *Ibid.* s. 135.

¹³³ Keohane & Nye (1989), *Power and Interdependence*, s. 226.

¹³⁴ Morgenthau (1948/1993), *Politics Among Nations*, s. 24.

¹³⁵ *Ibid.* s. 8.

I Keohane och Nyes teori är det ömsesidiga förhållandet i sig en begränsning för vilken makt som är användbar då det här är relationer till andra aktörer som har en avgörande påverkan, och om komplex interdependens råder så är även enskilda staters autonomi lägre än den annars skulle ha varit. Detta resonemang har stora likheter med det som enligt politisk realism benämns maktbalans i det internationella systemet. Maktbalansen utgörs av relativa maktförhållanden mellan stater och balansen gör att vissa maktmedel som finns tillgängliga, inte kommer att vara användbara då de inte kommer att accepteras av andra parter som ingår i balansen. Enligt Keohane och Nye medför komplex interdependens även att svaga stater kan få förstärkt makt genom samarbeten i exempelvis internationella organisationer, vilket då även begränsar andra aktörers makt.¹³⁶

Enligt Nye och Keohane är makt normalt inte transformerbar mellan olika maktområden och olika frågor inom dessa områden.¹³⁷ Detta antagande gör att makten då även kommer att begränsas i realiteten för en stat, beroende på vilken fråga som är aktuell för tillfället. En stat som är stark militärt, kommer alltså inte att få avkastning på denna styrka om det är en ekonomisk fråga som är i fokus. Här skiljer sig interdependent liberalism åt från de övriga teorierna, då teorin i sin grund hanterar fler perspektiv för makt och dess utnyttjande än vad politisk realism och konstruktivism gör.

Enligt min analys av konstruktivismen så har Wendt ett annat perspektiv på vad som begränsar staters makt inom internationella relationer. Det är inte en direkt motsägelse mellan teorierna, då skillnaden såsom jag bedömer den beror på att Wendt har ett mer teoretiskt diskuterande utifrån på vilka grunder som det internationella systemet är konstruerat. Då Wendt skriver att "anarchy is what states make of it"¹³⁸, är det min analys att han utifrån detta anser att staternas användbara makt påverkas av statens attityd till det internationella systemet. Statens uppfattning om det internationella systemet påverkas i sin tur utifrån samhällets idéer, intressen och moral, då staten är att se som en agent för befolkningen.

Utifrån detta begränsas den nationella makten av gemensamma idéer, intresset för en viss fråga, och samhällets moral, enligt min analys av konstruktivismen. Är detta då egentligen direkt avvikande från de andra två teorierna? Det går att göra tydliga paralleller till främst politisk realism, men den teorin är mer konkret i sitt uttryckssätt då Morgenthau exempelvis skriver om samhällets regler och institutioner. Men Wendt skriver istället om samhällets gemensamma idéer. Detta är även ett av Wendts huvudbudskap, att underliggande idéer måste beaktas mer vid internationella relationer än vad de gjort tidigare. Gemensamt hos alla tre teorierna är att de anser att den internationella rätten endast har en begränsad verkan då det gäller att kontrollera och påverka staters effektiva makt vid internationella relationer. Det internationella systemet är till för hög grad anpassat till de mäktiga och det

¹³⁶ Keohane & Nye (1989), *Power and Interdependence*, s. 122.

¹³⁷ Keohane & Nye (1989), *Power and Interdependence*, s. 50.

¹³⁸ Wendt (1999), *Social Theory of International Politics*, s. 6.

gör att de mäktiga kan agera som de vill på bekostnad av de mindre mäktiga, och detta klarar ej den internationella rätten av att hantera som det är nu.

5.5 Sammanställning och slutsatser utifrån den komparativa analysen av de olika teorierna

För att summera och på ett tydligt sätt strukturera de skillnader, likheter och eventuella motsägelser som analysen har givit kommer de att föras in i en matris för att på så sätt även förenkla slutsatsresonemanget. I tabellen förkortas internationella relationer med IR, och komplex interdependens förkortats KI.

	Morgenthau politiska realism	Keohane och Nyes interdependenta liberalism, (komplex interdependens (KI))	Wendts konstruktivism
Vad konstituerar makt inom IR?	<ul style="list-style-type: none"> • Geografin. • Naturtillgångar. • Industriell kapacitet. • Militära resurser. • Populationens storlek. • Kvaliteten på landets ledning. • Nationens moral. • Nationens karaktär. • Kvaliteten på diplomatin. 	<ul style="list-style-type: none"> • Asymmetriska förhållanden mellan stater där KI råder. • De resurser som kan omvandlas till effektiv makt. • Kvaliteten på förhandlings- och köpsläendeprocesser. • Militära resurser. 	<ul style="list-style-type: none"> • Intressen som grundas på idéer. • Till mindre del även materiella faktorer och geografiska förutsättningar.
Vem har makt inom IR?	<ul style="list-style-type: none"> • Stater och statsmän. • I vissa fall har även kollektiva säkerhetssystem makt, och då på bekostnad av den egna staten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stater och statsmän. • Icke statliga aktörer. • Transnationella organisationer. • Individer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stater och statsmän. • Kollektiva säkerhetssystem som är baserad på gemensamma idéer.
Hur är synen på vålds- användning inom IR?	<ul style="list-style-type: none"> • Vid våldsmakt förloras den viktiga psykologiska relationen som den politiska makten utnyttjar. • Om våldsmakt används har den politiska makten abdikerat till förmån för våldsmakten. • Militärmakten är det viktigaste verktyget för en stats politiska makt. • När våldsmakt används dominerar den starkare. • Den internationella moralen innebär begränsningar för våldsmakt som konfliktlösningsmetod. 	<ul style="list-style-type: none"> • Våldsmakt kan vara en ineffektiv problemlösning då säkerhetsproblemen numera har ändrat karaktär. • Våldsmakt har minskat i betydelse när KI råder. • Om en aktör använder våldsmakt, är det endast våldsmakt som effektivt kan bemöta detta. • Våldskomponenten är central för stater då det handlar om existentiella frågor. • Våldsmakt använd som beskydd för annan part kan ge stora politiska fördelar. 	<ul style="list-style-type: none"> • Våldsutövning är ett fundamentalt problem i det sociala livet och då även inom IR. • Staters våldsutövning måste kontrolleras. • Icke statliga aktörer kan få stater att ta till våldsmakten. • Våldsmakten är en central komponent i staters totala maktstruktur.
Vad begränsar makten inom IR?	<ul style="list-style-type: none"> • Till viss del statsmannens egna moraliska principer. • Samhällets institutioner och regler. • Den politiska och kulturella omgivningen. • Det internationella systemets struktur och maktbalanser. • Internationell rätt till viss del. • Den internationella moralen begränsar våldsmaktsutövandet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Maktstrukturen mellan stater. • Inrikes maktfulla grupperingar. • Ömsesidiga förhållanden (KI) mellan stater. • Maktmedlens begränsade transformierbarhet mellan olika områden och frågor. • Internationella rätt till viss del. • Mindre mäktiga staters gemensamma agerande i internationella organisationer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Staters inställning till det internationella systemet. • Samhällets intresse för en viss fråga. • Gemensamma idéer. • Samhällets moral. • Internationella rätt endast till viss del.

Tabell 1, Sammanställning över teoriernas skillnader, likheter och eventuella motsägelser

En övergripande slutsats från den komparativa analysen av teorierna är att Morgenthau politiska realism behandlar både materiella och immateriella faktorer. Keohane och Nyes interdependenta liberalism har marknads- och affärsmässiga inslag i form av köpslående och förhandlingar och Wendts konstruktivsim fokuserar mer på grundläggande mänskliga och sociala faktorer där idéer, identiteter och ideologier är centrala. Utifrån detta kan teorierna uppfattas som särskiljande och de kan då även ges stereotypa karaktärsdrag. Men som analysen har påvisat finns det flera likheter mellan dem, och vad som först kan uppfattas som hårt och tydlig kan vid en närmare granskning innehålla ett stort inslag av även mjukare faktorer, vilket är fallet i till exempel politisk realism. Däremot har analysen inte kunna identifiera några direkta motsägelser mellan teorierna.

Den interdependenta liberalismen är teorin som är mest särskiljande jämfört med de övriga avseende maktbegreppet, vilket enligt analysen beror på att den hanterar en mängd perspektiv. Men en intressant slutsats från analysen är att ju mer existentiell en fråga blir för en stat, desto mer tenderar Keohane och Nyes teori att närma sig den politiska realismen och konstruktivismen.

Analysen av teorierna visar även att beroende på vilken teori, och vilket perspektiv, som den som vill studera internationella relationer väljer, så kommer fokus att vara på olika områden. Således kommer olika resultat även att ges som en följd av detta. Specifikt för maktbegreppet visar analysen att det är skillnad i vad som konstituerar makt, vem som har makt och vad som begränsar makt inom internationella relationer. Teoriernas syn på våldsanvändning skiljer sig däremot inte markant åt. Morgenthau förespråkar enligt min analys inte våldsmakt om det inte är nödvändigt, Keohane och Nye ser den som helt nödvändig då det handlar om liv och död och Wendt ser den som en central komponent i en stats maktapparat. Som helhet är Morgenthau maktbegrepp det som uppfattas som tydligaste, men bara för att det är tydligt innebär inte det att det för den skull är mest pragmatiskt. Det kan vara så att det bara är en skenbar tydlighet eller en förenkling av något som är komplext. En förenkling kan då innebära att analyser blir felaktiga, och som en följd av detta dras slutsatser utifrån felaktiga grunder.

En slutsats från den komparativa analysen där skillnader i maktbegreppet har påvisats, är att makt som begrepp inom internationella relationer kan betyda och kan innehålla stora differenser beroende på vem som använder ordet och vem som ska tolka dess innebörd. Om det är så, torde ett brett perspektiv på maktbegreppet och inte ett definitivt definierat maktbegrepp, innebära att det är lättare att tolka aktörer och deras handlande. Ytterligare en slutsats från den komparativa analysen är att det kan vara intressant att fokusera på vad som begränsar makten, istället för att diskutera och fokusera på vad som konstituerar makt. Detta då det i praktiken är användbar makt som är avgörande.

5.6 En jämförande diskussion mellan analysens resultat och den nutida maktdiskussionen inom internationella relationer

I detta avsnitt kommer resultaten som har framkommit från uppsatsens analyser att ställas i relation till samtida diskussioner och perspektiv, som rör makt och forskning om makt inom internationella relationer. Som tidigare nämnts så är det ett kapitel i boken *"Handbook of International Relations"* som är skrivet av David A. Baldwin, som utgör basen för denna diskussion om makt och studiet av makt inom internationella relationer.¹³⁹

De tre teorier som jag har studerat täcker en tidshorisont på cirka 50 år. Den politiska realismen formulerades första gången 1948, och Wendt skrev sin bok om konstruktivismen 1999. Under denna period har det skett utmaningar i hur makt betraktas inom internationella relationer. En utmaning var att det riktades kritik mot att se makt baserat på ägande och innehav av resurser. Utmaningen kom från forskare som menade att makt måste betraktas mer i form av och påverkan från relationer mellan aktörer, och här var psykologin, sociologin, filosofin, ekonomin och den politiska vetenskapen grund för argumenten. Här handlar det alltså om att ett beteende hos en aktör, även påverkar en annan aktör och makten blir även utifrån detta mer multidimensionell jämfört med tidigare.¹⁴⁰

Utifrån uppsatsens analys är det tydligast att koppla interdependent liberalism till denna förändring, då Keohane och Nye med sin komplexa interdependens är inriktade på att ett ökat beroende mellan stater. Beroendet beror i sin tur på fler faktorer än bara innehav av resurser.

I uppsatsen analys har det diskuterats till vilken grad makt är transformerbar mellan olika maktområden, och om detta skiljer sig åt mellan aktörer. Här finns det fortfarande diskussioner bland forskarna, liksom bland de teorier som jag har studerat. En koppling kan däremot göras till att vissa forskare anser att det är lättare och mer gällande för mäktiga stater att transformera makt mellan olika intresseområden, än vad det är för mindre stater.¹⁴¹ Om detta stämmer, så är detta implicit applicerbart på alla de tre teorier som uppsatsen har studerat, då samtliga utav dem anser att det internationella systemet är alltför anpassat till de mäktiga staterna.

Forskningen inom internationella relationer har varit starkt fokuserad på militär makt, jämfört med forskning om andra maktmedel.¹⁴² Detta har även gjort att militärmaktens betydelse har överdrivits, och andra maktmedel har underskattats menar författaren till kapitlet i *"Handbook of International Relations"*. Paradoxalt nog har detta även medfört att förståelsen för hur, om och när den militära makten skall nyttjas har minskat. Detta då det krävs att de

¹³⁹ Baldwin, *Power and International Relations*, Carlsnaes, Risse & Simmons (2002), *Handbook of International Relations*, s. 177 ff.

¹⁴⁰ Ibid. s. 178.

¹⁴¹ Ibid. s. 180.

¹⁴² Ibid. s. 184.

som gör analyserna även är insatta i övriga maktmedels dilemma, för att kunna göra en sådan bedömning.¹⁴³ Trots det stora tidsspännat som finns mellan de analyserade teorierna, finns det ingen tendens till denna typ av resonemang i någon av teorierna, utan tvärtom i så fall. Den modernaste teorin, Wendts konstruktivism, är tydlig och betonar militärmaktens centrala roll i statens totala maktbas.

Vid diskussioner och analyser om konflikters orsak och aktörers makt är det centrala ofta frågeställningar om hur stora resurser en aktör har, eller vilka materiella tillgångar som konflikten handlar om. Wendt har som redovisats en mer filosofiskt inställning till detta, då han menar att idéer och kulturen är centrala element för det som sker, och de materiella aspekterna endast till mindre del. Vad kan det då bero på att det är så stor fokus på materiella faktorer och orsaker? Enligt kapitlet om makt i *"Handbook of International Relations"* kan det vara så självklart, att det som uppfattas som enklare och mer tilltalande att ta till sig, även är det som då diskuteras bland makthavare. En teori som då förklarar makt utifrån termer som gör att begreppet blir konkret, relativt mätbart och förutsägbart kanske då även utnyttjas mer frekvent.¹⁴⁴ Analysen i denna uppsats har visat att det finns olika grad av specificering mellan teorierna på flera områden. Att då den politiska realismen, som är äldst men mest konkret, fortfarande är så central som den är inom studier av internationella relationer, kanske beror på att en styrka hos teorin är just dess konkretiseringsgrad som är lätt att förstå och ta till sig.

6 Sammanfattning

Syftet med "Makt inom teorier om internationella relationer" har varit att analysera Morgenthau's politiska realism, Keohane och Nyes interdependent liberalism och Wendts konstruktivism med avseende på teoriernas syn på maktbegreppet, och detta är i uppsatsen gjort utifrån tre specifika litterära verk. Resultatet från analysen är att det finns skillnader avseende vad det är som konstituerar makt inom internationella relationer. Politiska realismen lägger stor vikt vid både materiella och immateriella resurser i olika former, och konstruktivismen å sin sida anser att det är de grundläggande idéerna och kulturen inom samhället som skall vara utgångspunkten för att avgöra vad som konstituerar makt. Keohane och Nyes teori har generellt mer inslag av ett marknadstänkande än de övriga två, då Keohane och Nye betonar förhandling och köpslående som en del av maktbasen.

Intressant är att alla tre teorierna ser våldsmakt som centralt för en stat, och då framförallt utifrån argument som att det är det maktmedel som har störst verkan när det gäller existensiella frågor, som i valet mellan liv och död. Ett annat resultat är att samtliga ser den internationella rätten som svag, vilket gör att stora och mäktiga stater på det sättet har mer makt och kan utnyttjas sin makt bättre, och då på bekostnad av små stater.

¹⁴³ Baldwin, *Power and International Relations*, Carlsnaes, Risse & Simmons (2002), *Handbook of International Relations*, s. 184.

¹⁴⁴ Ibid. s. 185.

Analysen har även visat att det finns mer dynamik i teorierna än vad som först kan förfalla vara fallet. Till exempel finns det i den politiska realismen faktorer som påverkar maktbasen, såsom den nationella karaktären och nationens moral, med vilka paralleller kan dras till Wendts konstruktivisms idébaserade maktfaktorer.

Uppsatsen har i den inledande analysen visat att det även internt inom de olika teorierna finns motsägelser eller oklarheter avseende maktbegreppet, vilket kan ha att göra med att det är komplext att hantera, avgränsa och definiera även för teorier om internationella relationer.

En övergripande sammanfattning från uppsatsen är att det är svårt, och kanske ej ens lönt, att finna en teori som förklarar makt och dess funktioner inom internationella relationer. Men ett brett perspektiv på vad makt kan tänkas vara inom internationella relationer kan kanske underlätta tolkning, och till del även hantering av konflikter som uppstår i världen.

6.1 Reflektion

Självklart ger en uppsats som denna bara en vag bild av maktbegreppets komplexitet. Men genomförandet av denna studie om hur tre teorier inom internationella relationer ser på maktbegreppet har varit mycket stimulerande och intressant, och studien har utan tvekan breddat mitt synsätt och förhållningssätt till vad maktbegreppet kan tänkas omfatta.

Att området är teoretiskt tungt var jag delvis medveten om. Men att det även var mer oprecist än jag hade förväntat mig var en aning förvånande, och förklaringen kanske ligger i begreppets komplexitet. Under framtagandet av uppsatsen har jag märkt att jag har funderat mer och mer på förhållandet mellan användbar och icke användbar makt, vilket även ur mitt synsätt har tydliga paralleller med min frågeställning av vad som begränsar makt inom internationella relationer.

Det som också har fått en ny innebörd för mig är att en del teorier inte är så stereotypa som jag tidigare uppfattat dem. Jag tänker här främst på den politiska realismen, som enligt min analys innehåller även mjukare faktorer, irrationalitet och även känslor vilket gav mig en annan bild av Morgenthau tankar.

Käll- och litteraturförteckning

Tryckta källor

Keohane, Robert O. & Joseph S. Nye, Jr. (1989), *Power and Interdependence*, 2nd Edition, Harvard University, Harper Collins Publisher

Morgenthau, Hans J. (1948/1993), *Politics Among Nations*, 6th Edition, New York, McGraw-Hill

Wendt, Alexander (1999), *Social Theory of International Politics*, Cambridge, Cambridge University Press

Litteratur

Carlsnaes, Walter & Risse, Thomas & Simmons Beth A. (ed.) (2002), *Handbook of International Relations*, London, SAGE

Dahl, Robert A. (1970), *Modern Political Analysis*, 2nd Edition, New York, Prentice-Hall

Eriksson, Leif & Björn Hettne (red.) (2001), *Makt och internationella relationer*, Lund, Studentlitteratur

Esaiasson, Peter, Mikael Gillman, Henrik Oscarsson & Lena Wängnerud (2003), *Metodpraktikan*, andra upplagan, Stockholm, Norstedts Juridik AB

Von Gentz, Friedrich (1806), *Inledning till en fragmentarisk Historia om Politiska Jämvikten i Europa. Öfversatt från Tyskan*, Greifswald, tryckt hos J. H. Eckhardt

Jackson, Robert & Georg Sørensen (1999), *Introduction to International Relations*, Oxford, Oxford University Press

Lukes, Steven (ed.) (1986), *Power*, Oxford, Basil Blackwell Ltd

Melin, Moberg, Schött & Strand (1998), *Studentens Skrivhandbok*, Stockholm, Liber AB

Nye, Jr., Joseph S. (2003), *Understanding International Conflicts*, 4th Edition, New York, Pearson Education

Thukydides (406 f.Kr), *Kriget mellan Sparta och Athen II*, översättning och kommentar av Sture Linnér, Stockholm, Forum

Abstract

Theories of International Relations and the Concept of Power

There are many theories that seek to explain and give structure to International Relations – the relationships of states with each other, with international organisations and with certain sub-national entities. The aim of this essay is to analyse the similarities, differences and contradictions in the concept of power contained in three theories of International Relations. The three theories selected for the analysis are Morgenthau's political realism, Keohane and Nye's interdependence liberalism and Wendt's constructivism.

The analysis shows that there are apparent differences between the three theories about what constitutes power. The differences are mainly material, but Morgenthau's theory focuses on some abstract aspects and in Wendt's constructivism the ideas and culture of a society form the basis of power in International Relations. A state's military power is central in all three theories, especially if and when the existence of the state is threatened. The limitations of international law are a concern in all three theories, and the effect of this shortcoming is that powerful states have a higher rate of return on their power base compared to weaker and smaller states that are unable to achieve an equivalent rate of return.

A general conclusion is that it is difficult, and perhaps not even worthwhile, to develop a single theory explaining power and the mechanism of power in international relations that is acceptable to all parties. However, a broader view of the term power and the different theoretical approaches to explaining power can hopefully facilitate the analysis of international conflicts.